

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

MAGISTRSKA NALOGA

HELENA WINKLER

KOPER, 2017

UNIVERZA NA PRIMORSKEM
FAKULTETA ZA MANAGEMENT

Magistrska naloga

VLOGA TURISTIČNIH DRUŠTEV PRI RAZVOJU DESTINACIJE
NOVA GORICA – ŠTUDIJA PRIMERA

Helena Winkler

Koper, 2017

Mentor: doc. dr. Armand Faganel

POVZETEK

Ljudje so se od nekdaj povezovali v organizirane skupine z namenom uresničevanja skupnih interesov. Na vaseh so bila ustanovljena turistična društva, ki s svojimi dejavnostmi še danes skrbijo za družabno življenje na vasi in njen razvoj. Opravljena kvalitativna raziskava o delovanju turističnih društev, o vrednotenju delovanja turističnih društev s strani upravljavca destinacije Nova Gorica in o odnosu lokalnega prebivalstva do dejavnosti turističnih društev razkriva pomanjkljivo sodelovanje med izbranimi turističnimi društvi in upravljavcem destinacije. Na podlagi ugotovitev so izdelane smernice nove strategije sodelovanja med njima.

Ključne besede: nepridobitni sektor, turistična društva, destinacija, management, Nova Gorica.

SUMMARY

People have always established groups in order to realize common interests. Tourism associations that have been established in the villages still take care of social life in the village as well as its development by their activities. A qualitative survey on the activities of selected tourism associations, the evaluation of the activities of tourism associations by the manager of the destination Nova Gorica and the relation of the local population to the activities of tourism associations reveals a lack of cooperation between the selected tourism associations and the destination manager. Based on the findings, the guidelines for a new cooperation strategy have been developed.

Key words: nonprofit sector, tourism associations, destination, management, Nova Gorica.

UDK: 338.48(497.473)(043.2)

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju doc. dr. Armandu Faganelu za pomoč in nasvete pri pisanju magistrske naloge.

Zahvaljujem se predsednici Turistične zveze TIC Nova Gorica, ge. Dejani Baša, ter vsem predsednikom in predstavnikom turističnih društev za pomoč pri kvalitativnem delu magistrske naloge.

Zahvaljujem se tudi vsem bližnjim, ki so kakorkoli pomagali pri nastanku magistrske naloge.

VSEBINA

1	Uvod	1
1.1	Opredelitev problema in teoretična izhodišča	1
1.2	Namen in cilji raziskave	2
1.3	Raziskovalna vprašanja	3
1.4	Uporabljene raziskovalne metode za doseganje ciljev	3
1.5	Omejitve in predpostavke pri obravnavanju problema	4
2	Nepridobitni sektor	6
2.1	Opredelitev in značilnosti nepridobitnih organizacij	6
2.2	Management nepridobitnih organizacij	7
2.3	Razvoj nepridobitnih organizacij v Sloveniji	8
3	Turistično društvo	9
3.1	Opredelitev turističnih društev	9
3.2	Ustanovitev društva	10
3.3	Člani društva in pomen volonterstva	11
3.4	Turistična društva destinacije Nova Gorica	12
3.4.1	Dejavnosti turističnih društev	13
3.4.2	Odnos lokalnega prebivalstva do dejavnosti turističnih društev	28
4	Destinacijski management	34
4.1	Koncepti destinacijskega managementa	34
4.2	Turistična destinacija	35
4.3	Organiziranje na ravni turistične destinacije	36
4.4	Destinacija Nova Gorica	37
4.4.1	Turistična ponudba	38
4.4.2	Konkurenčne prednosti	39
4.5	Turistična zveza TIC Nova Gorica	39
4.5.1	Sodelovanje s turističnimi društvi	40
4.5.2	Mnenja turističnih društev o delovanju Turistične zveze TIC Nova Gorica	41
4.5.3	Turistična društva kot deležnik pri soustvarjanju destinacije Nova Gorica	42
4.5.4	Predlogi smernic nove strategije sodelovanja s turističnimi društvi	45
5	Sklep	48
	Literatura	51

KRAJŠAVE

TD	turistično društvo
TZ	turistična zveza
TIC	turističnoinformacijski center

1 UVOD

V Sloveniji je 212 občin (Statistični urad RS, 2017), ki imajo poleg ostalih pristojnosti tudi nalogo skrbeti za družbeno življenje občanov. Ker je delovanje občine bolj skoncentrirano v mestna jedra, ji po posameznih krajih ali skupini krajev pomagajo krajevne skupnosti. Lahko rečemo, da delujejo kot podaljšana roka občine. Znotraj krajevnih skupnosti delujejo tudi prostovoljne organizacije, ki skrbijo za družabno življenje na vasi, ohranjanje tradicije, kulture in dediščine. Govorimo o društvih, ki so lahko turistična, kulturna, športna, lovsko ipd.

V nadaljevanju navajamo opredelitev problema in teoretična izhodišča, namen in cilje raziskave, raziskovalna vprašanja, na katera bomo poskušali v magistrski nalogi odgovoriti, predvidene raziskovalne metode, s katerimi bomo dosegli zastavljene cilje, ter predvidene omejitve in predpostavke pri obravnavanju problema.

1.1 Opredelitev problema in teoretična izhodišča

Tavčar navaja, da je društvo organizacija, ki temelji na prostovoljstvu in skrbi za splošno družbeno korist. Namen tovrstne organizacije ni ustvarjanje dobička. Čeprav organizacije ustvarjajo dobiček, ga ne razdelijo med člane v obliki plač, ampak ga v celoti vložijo v lastno poslovanje. Tovrstnim organizacijam pravimo nepridobitne organizacije (Tavčar 2005, 15–17).

Anheier razlaga nepridobitni sektor kot skupek »zasebnih, prostovoljnih in nepridobitnih organizacij ter združenj« (2005, 4). V nadaljevanju navaja, da se nepridobitni sektor označuje tudi z izrazom »tretji sektor«, ki je pridobil velik pomen v zagotavljanju socialne varnosti, razvoja skupnosti, okolja, umetnosti in kulture (Anheier 2005).

Pynes opisuje nepridobitni sektor kot sektor, ki ni vladni ali zasebni profitni sektor. Navaja tudi, da se nepridobitni sektor poleg izraza »tretji sektor« označuje kot »filantropski sektor« in »volonterski sektor« (Pynes 2009, 11).

Volonterstvo oz. prostovoljstvo igra ključno vlogo v delovanju nepridobitnih organizacij. Tovrstne organizacije se spopadajo z nalogo motiviranja in ohranjanja prostovoljcev, ki opravljajo sicer neplačano delo. Vendar pa veljajo nepridobitne organizacije za ene izmed najhitreje rastočih organizacij na svetu (Varela 2013).

V magistrski nalogi smo analizirali najpogostejšo vrsto nepridobitnih, nevladnih organizacij; približno 90 % vseh nevladnih organizacij predstavljajo društva. Društvo ni ustanovljeno z ekonomskim namenom, ampak z namenom uresničevanja skupnih interesov. Za društvo je značilna visoka stopnja avtonomije, omejitve predstavljajo le pravni predpisi. Ustanovitev

društva je prostovoljna, prav tako kot je prostovoljno tudi sodelovanje pri aktivnostih društva (Vavpotič, Strojani in Sorko 2011).

Društva so nastajala zaradi interesov in potreb ljudi po sodelovanju pri pospeševanju turizma ter pri kulturnem in socialnem razvoju domačega kraja in širše okolice. Na ta način so ljudje prispevali k razvoju turizma, ohranjanju naravne in kulturne dediščine, socialni varnosti ter seveda kakovosti življenja v domačem kraju. Društva s svojimi dejavnostmi pospešujejo turistični razvoj in pripomorejo k promociji kraja (TZS 2015).

Društva skrbijo za splošno družbeno korist. Skrbijo za ohranjanje naravne in kulturne dediščine kraja, običajev, tradicije in za ohranjanje življenja na vaseh. Na takšen način pripomorejo tudi k razvoju širšega okolja, na primer neke destinacije.

Destinacija je večfazni živi organizem. V fazi odkrivanja se destinacija prilagaja potrebam obiskovalcev, v fazi razvoja se širi in bogati svojo privlačnost. V fazi zrelosti je destinacija že precej popularna in priljubljena med turisti. Zaradi prevelike popularnosti pa je nevarnost prehoda v fazo zasičenosti ter kasneje v fazo umiranja. Ta življenjski cikel destinacije je podoben življenjskemu ciklu vsakega proizvoda, kjer je prodaja odvisna od razvoja proizvoda. Dinamiko turistične destinacije pa narekuje program delovanja turističnih skupnosti ter organizacij (Vodeb 2014).

V turizmu je načrtovanje zelo pomembno. Pri načrtovanju razvoja destinacije je pomembna osredotočenost na lokalno skupnost, saj njena morebitna izključenost iz turističnih aktivnosti ustvarja konflikt med lokalnim prebivalstvom in turisti. Narava predstavlja osnovo za razvoj turizma oz. destinacije in brez vpliva na naravo in okolje je turizem nemogoče razvijati. Razvoj turizma v lokalni skupnosti je mogoč le z vključevanjem lokalnega prebivalstva kot načrtovalca turistične destinacije (Vodeb 2014). Lokalna skupnost je najpomembnejši deležnik pri razvoju turizma, saj je nosilec lokalne kulture (Bole idr. 2014).

Pod drobnogled smo vzeli destinacijo Nova Gorica in vsa turistična društva, ki destinacijo soustvarjajo. Analizirali smo delovanje turističnih društev in ugotavljali, na kakšen način pripomorejo k turistični ponudbi na podeželju ter posledično k razvoju destinacije Nova Gorica. Zaradi navedenega je magistrska naloga študija primera na področju turizma.

1.2 Namen in cilji raziskave

Namen magistrske naloge je opredeliti vlogo turističnih društev za razvoj destinacije Nova Gorica in načrtovati strategijo njihovega sodelovanja z upravljavcem destinacije.

Teoretična cilja naloge sta:

- Preučiti relevantno literaturo na področju nepridobitnih organizacij in destinacijskega managementa.

- Opredeliti turistična društva in jih umestiti v družbeni prostor.

Empirični cilji so:

- Analizirati delovanje vseh turističnih društev, ki delujejo na območju destinacije Nova Gorica.
- Preučiti sodelovanje upravljavca destinacije Nova Gorica z vsemi turističnimi društvi.
- Preučiti strategijo razvoja destinacije Nova Gorica.
- Podati konkretne predloge za boljše sodelovanje med upravljavcem destinacije Nova Gorica in turističnimi društvi.

1.3 Raziskovalna vprašanja

V magistrski nalogi smo odgovorili na naslednja raziskovalna vprašanja:

1. Na kakšen način turistična društva pripomorejo k razvoju destinacije Nova Gorica?
2. Kako upravljavec destinacije Nova Gorica vrednoti delovanje turističnih društev?
3. Kako v posameznih turističnih društvih zaznavajo pripadnost soustvarjalca destinacije Nova Gorica?

1.4 Uporabljene raziskovalne metode za doseganje ciljev

Magistrska naloga je razdeljena na teoretični in empirični del. V teoretičnem delu smo s preučevanjem slovenske in tuje literature opredelili področji delovanja nepridobitnih organizacij in društev ter destinacijskega managementa.

Magistrska naloga temelji na kvalitativni raziskavi, in sicer gre za študijo primera na področju turizma. Študija je eksplanatorne narave, saj smo ugotavljali odnose med več spremenljivkami in razlagali pridobljene rezultate (Yin 1994). V empiričnem delu smo kot metodo zbiranja podatkov uporabili polstrukturiran intervju. Analizirali smo delovanje vseh turističnih društev, ki spadajo pod destinacijo Nova Gorica:

TD BANJŠICE

TD BRANIK

TD KOLOVRAT LIG

KTD LOKOVEC

TD LOKVE

KTD OSEK

KTD VOGRSKO

TD KORADA Deskle-Anhovo

TD OZELJAN-ŠMIHEL

TD PRVAČINA

TD SOLKAN

TD ŠEMPAS

KTD VITOVLJE

Turistično-kulturno in športno društvo LO-KO Lokve

Polstrukturirane intervjuje smo izvedli s predsedniki vseh delujočih turističnih društev na področju destinacije Nova Gorica oz. z njihovimi predstavniki. Z analizo informacij,

pridobljenih v intervjujih, smo odgovorili na dve raziskovalni vprašanji. Preučili smo delovanje izbranih turističnih društev, ugotovili smo, na kakšne načine pripomorejo turistična društva k razvoju omenjene destinacije. Prav tako smo ugotavljali, kako v posameznih društvih zaznavajo pripadnost soustvarjalca destinacije Nova Gorica. Odgovor na raziskovalno vprašanje, ki zadeva vrednotenje delovanja turističnih društev s strani upravljavca destinacije, smo pridobili z izvedbo polstrukturiranega intervjuja s predsednico TZ TIC Nova Gorica (upravljavec destinacije Nova Gorica). V pomoč nam je bilo tudi terensko opazovanje.

Za povečanje kredibilnosti raziskave smo izvedli polstrukturirane intervjuje tudi z lokalnim prebivalstvom. V vzorec smo vzeli naključne osebe iz vasi, kjer deluje izbrano turistično društvo. Na ta način smo pridobili informacije o delovanju posameznih turističnih društev še s strani lokalnega prebivalstva. Z intervjuvanjem treh skupin udeležencev in z uporabo ene metode raziskovanja smo zadostili principu triangulacije.

S triangulacijo zmanjšamo vpliv pristranskosti in povečamo veljavnost raziskave (Rahman in Yeasmin 2012). V kolikor so intervjuvanci to dopuščali, so bili intervjuji snemani.

Kot metodo analize podatkov smo uporabili analizo vsebine. Cilj tovrstne analize je opredelitev pomembnih tem in kategorij iz dane vsebine (Zhang in Wildemuth 2009, 11). Zbrane podatke oz. odgovore intervjuvancev smo analizirali ter jih grupirali po vprašanjih. Z osredotočenostjo na temo raziskave smo klasificirali pomembne informacije, oblikovali glavne kategorije, s pomočjo kodiranja pa organizirali in sortirali podatke. Po preverjanju zanesljivosti kodiranja smo pristopili k povzemanju in sintezi (Renner in Taylor-Powell 2003, 2–5).

Na osnovi teoretičnih izhodišč in empiričnih ugotovitev smo načrtali smernice strategije sodelovanja turističnih društev in upravljavca destinacije Nova Gorica.

1.5 Omejitve in predpostavke pri obravnavanju problema

Problem subjektivnosti je že precej dolgo poznan in naj bi bil vzrok biasa; zato se skušajo raziskovalci temu problemu izogniti in pristopati objektivno. Zavedamo se možnega vpliva subjektivnega ocenjevanja stanja in različnih izhodišč intervjuvancev in raziskovalke, zato smo, kot priporočata Gough in Madillova (2012), zavzeli reflektivno znanstveno stališče, ki zajema prepoznavanje in pozitivno obravnavanje subjektivnosti v raziskovalnem procesu. Sodobnejši teoretični in metodološki pristopi v kvalitativnem raziskovanju vidijo namreč subjektivnost kot vir, ki ga je mogoče izkoristiti, da bi kontekstualizirali in obogatili raziskovalni proces.

Na področju nepridobitnih organizacij in destinacijskega managementa je bilo dovolj literature za oblikovanje teoretičnega dela naloge. Vsi predstavniki turističnih društev so bili

pripravljene sodelovati v raziskavi, od nekaterih predstavnikov smo pridobili tudi brošure, zgibanke ter revije, s katerimi se kot društvo promovirajo. Predstavniki enega društva je pripravil celo voden ogled tamkajšnjega muzeja.

2 NEPRIDOBITNI SEKTOR

Magistrsko delo pričenjamo s poglavjem o nepridobitnem sektorju, kamor smo umestili predmet raziskave, turistično društvo.

Anheier opredeljuje nepridobitni sektor kot skupek »zasebnih, prostovoljnih in nepridobitnih organizacij ter združenj«, označuje ga tudi z izrazom »tretji sektor« (2005, 4).

2.1 Opredelitev in značilnosti nepridobitnih organizacij

Ljudje se povezujejo v organizirane skupine, da bi uspešneje dosegali želene cilje. Povezujejo se v organizacije, ki so odvisne od interesov notranjih in zunanjih udeležencev. Če so interesi usmerjeni v ustvarjanje dobička in povečevanje premoženja članov organizacije, gre za pridobitne organizacije. Nasprotje pridobitnim so nepridobitne organizacije, katerih namen ni ustvarjanje dobička, temveč splošna družbena korist. Čeprav nepridobitne organizacije ustvarjajo dobiček, ga ne razdelijo med člane organizacije, temveč ga v celoti vložijo v lastno poslovanje (Tavčar 2005, 15).

Koncept nepridobitnih organizacij izvira iz Združenih držav Amerike. Glavni cilj tovrstnih organizacij je bil zagotavljanje storitev, ki jih tako javni kot zasebni sektor nista bila zmožna. Rast nepridobitnih organizacij pripisujejo hitremu gospodarskemu razvoju, družbenim spremembam in nezadovoljstvu ljudi z odločitvami vlade o socialnem varstvu (Huang in Liao 2016, 21).

Organizacija predstavlja instrument za doseganje ciljev (Tavčar 2005, 40). Anheier (2005) navaja, da neprofitne organizacije skrbijo za razvoj tako na lokalni ravni kot tudi na nacionalni in globalni. Neprofitne organizacije so vključene v strategije lokalnega razvoja, vse bolj pa so del širše civilne družbe.

Glavno vodilo oziroma poslanstvo nepridobitnih organizacij je ustvarjanje boljše kakovosti življenja uporabnikov. Uspešnost poslanstva merimo z zadovoljstvom, medtem ko ga v pridobitnih organizacijah merimo z dobičkom. Pridobitne organizacije si postavljajo cilje na dolgi rok, medtem ko so ti v nepridobitnih organizacijah kratkoročni. Nepridobitne organizacije se financirajo iz javnih sredstev, ki jih morajo porabiti v skladu s pogodbami. Pomembna razlika med pridobitnimi in nepridobitnimi organizacijami je ta, da v slednjih delajo prostovoljci (Kavčič in Mevlja 2012, 32), za katere Tavčar (2005, 17) pravi, da delajo brez kakršnega koli plačila. Ob tem pa poudarja, da je to temeljna značilnost nepridobitnih organizacij.

Tavčar (2005) navaja nekatere značilnosti nepridobitnih organizacij, in sicer navaja, da so nepridobitne organizacije večinoma storitvene, urejenost je manj formalizirana zaradi

prostovoljne narave organizacij, velika je stopnja medsebojnega sodelovanja med člani in velja podrejanje standardom delovanja.

Nepridobitne organizacije lahko delujejo v štirih oblikah, in sicer so lahko (Tavčar 2005):

- ustanove, kjer je namen ustanovitve splošna korist in trajnost,
- zavodi, katerih namen je opravljanje dejavnosti izobraževanja, kulture, športa, zdravstva, itd.,
- zadruga, ki pospešujejo gospodarske koristi svojih članov, in
- društva, ki se ustavljajo zaradi določenih skupnih interesov.

2.2 Management nepridobitnih organizacij

Za uspešno organizacijo stoji dober management, ki je pomemben tako v pridobitnih kot nepridobitnih organizacijah.

Manager je najvišji člen v organizaciji (Ionescu, Meruță in Dragomiroiu 2014, 294), ki načrtuje, organizira, vodi, nadzoruje dejavnosti organizacije, skladno z želenimi cilji (POP in POP 2008). Od managerja, ki ga določijo ustanovitelji organizacije, se pričakuje, da bo učinkovito vodil organizacijo v skladu z namenom, cilji in interesi ustanoviteljev (Kavčič in Mevlja 2012, 36–37). Dimitrios, Sakas in Vlachos (2013, 278) poudarjajo, da je za uspešno organizacijo potrebno tudi razumevanje vizije in poslanstva, ki se mora preoblikovati v kulturo organizacije. Polega tega navajajo, da prihaja do napačne razlage vizije in poslanstva. Nekateri razlagajo vizijo kot dolgoročno verzijo poslanstva, vendar pa je vizija opisni pogled na prihodnost, poslanstvo pa način doseganja vizije in ciljev organizacije.

Izmed lastnosti managerja, ki so na primer ambicioznost, poštenost, iniciativnost, je najpomembnejša zaupanje, ki si ga manager pridobi od svojih sodelavcev. Lastnosti managerjev, ki jih je treba izpostaviti, so še etičnost, strokovnost in vodstvene zmožnosti. Ena izmed temeljnih nalog managerjev je vodenje sodelavcev z namenom učinkovitega doseganja ciljev organizacije. Orodje, ki ga managerji uporabljajo pri vodenju, je motivacija zaposlenih. Posameznik je motiviran, če skozi delo lahko izpolni svoje potrebe (Kavčič in Mevlja 2012, 36–37).

Motivacija zaposlenih je ena izmed nalog upravljanja s človeškimi viri. Slednjega v tujih literaturah zasledimo pod kratico HRM (Human Resource Management), pomen pa je dobil konec prejšnjega stoletja. Gre za dinamičen proces usklajevanja interesov in motiviranja zaposlenih z namenom učinkovitejšega doseganja ciljev organizacije (Meidutė-Kavaliauskienė in Raudeliūnienė 2014).

Reinklou in Rosén (2013) sta izvedli kvalitativno raziskavo o motivaciji in ohranjanju prostovoljcev v nepridobitnih organizacijah. V vzorec sta vključili prostovoljce in nekaj zaposlenih na vodstvenih položajih v organizacijah Red Cross, Save the Children in YMCA.

Navedli sta ugotovitev, da prostovoljce večinoma motivirajo njihovi timski kolegi ter da z vodstvom nimajo stika.

V nepridobitnih organizacijah je timsko delo precej uveljavljeno. Težava, ki se pojavlja v delovanju timov, so osebnostne lastnosti članov, ki marsikdaj pripeljejo do konfliktov. Za uspešnost tima pa je ključno, da managerji konflikte zaznajo in jih obravnavajo. Možni načini so sklepanje kompromisov, spodbujanje sodelovanja, razreševanje konfliktov, lahko pa tudi izogibanje ali celo ignoriranje (Kavčič in Mevlja 2012, 38).

2.3 Razvoj nepridobitnih organizacij v Sloveniji

Tradicija ustanavljanja nepridobitnih organizacij je postala najbolj razvita v zadnjih dveh desetletjih. Sicer tovrstne organizacije segajo daleč v preteklost, svoj razcvet so doživele v času narodnoprebujevalnih gibanj. Takrat so se ustanovljale čitalnice, Družba Cirila in Metoda, Slovensko planinsko društvo, gasilska društva, dramska, pevska, godbena društva itd. Pomembno je bilo tudi zadružništvo, razna izobraževalna društva in Cerkev. V obdobju socializma je dejavnost nepridobitnih organizacij pričela upadati, obdržala sta se le Rdeči križ in Zveza prijateljev mladine, na lokalni ravni pa so uspešno delovala razna društva. Leta 2000 je bilo registriranih 143.000 organizacij, od tega 10.500 nepridobitnih, med njimi večinoma društev (Tavčar 2005, 27).

Republika Slovenija je v letih po osamosvojitvi zakonsko uredila razvoj nepridobitnih organizacij. Danes imamo v Sloveniji Zakon o društvih (ZDru-1), Zakon o zavodih (ZZ), Zakon o ustanovah (ZU) in Zakon o zadrugah (ZZad).

3 TURISTIČNO DRUŠTVO

Podatek Centra za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij (CNVOS), da je bilo na dan 31. 5. 2017 registriranih 27.516 nevladnih organizacij, od tega 24.083 društev (CNVOS 2017), dokazuje, da so društva najpogostejša oblika nevladnih organizacij. Poleg zasebnih zavodov in ustanov predstavljajo približno 90 % vseh nevladnih organizacij (Vavpotič, Strojjan in Sorko 2011, 8).

V tem poglavju se bomo osredotočili na turistična društva, ki so lahko samo turistična ali pa so zaradi namembnosti tudi kulturna in športna.

3.1 Opredelitev turističnih društev

Iz 1. člena Zakona o društvih (ZDru-1, Uradni list RS, št. 64/11, 61/06, 58/09, 39/11) razberemo, da je društvo samostojno in nepridobitno združenje, ustanovljeno z namenom uresničevanja skupnih interesov. Delovanje društva, način vodenja ter namen in cilje društva določijo člani društva sami, namen pa nikakor ne sme biti ustvarjanje dobička.

Namen in cilje delovanja društva določi društvo oziroma njeni člani. Opredelitev je lastna, vendar pa omejena z nekaterimi pogoji. Namen in cilji društva ne smejo biti naravnani k izvrševanju kaznivih dejanj, spodbujanju rasne, verske in narodne neenakopravnosti in sovraštva (Vavpotič, Strojjan in Sorko 2011).

Društvo ne sme biti ustanovljeno z namenom izvajanja pridobitne dejavnosti in posledično okoriščenja z nastalim dobičkom (Vavpotič, Strojjan in Sorko 2011; Tavčar 2005). Čeprav društvo lahko ustvari dobiček, tega ne deli med člane društva, temveč ga v celoti usmeri v lastno poslovanje (Tavčar 2005, 15).

Preko 500 turističnih društev spada pod okrilje Turistične zveze Slovenije, najstarejše organizacije na področju turizma, ki od leta 1945 skupaj s turističnimi društvi in regionalnimi turističnimi zvezami uresničuje interese civilne družbe tako na nacionalni kot tudi na lokalni in regionalni ravni (Colarič-Jakše in Veljković 2014, 204).

Turistična društva skrbijo za promocijo turizma in razvijanje konkurenčnosti destinacije na lokalni ravni (Baruca in Nemeč Rudež 2011). Delujejo kot pospeševalec razvoja turizma na podeželju zato jih je vlada Republike Slovenije vključila v Strategijo razvoja slovenskega turizma. Vlada v 3. členu Zakona o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT, Uradni list RS, št. 2/04, 57/12, 17/15, 52/16-ZPPreb-1 in 29/17-Zšpo-1) namreč navaja spodbujanje delovanja turističnih društev.

Turistična društva imajo več funkcij, in sicer (Šauperl 2000):

- ozaveščajo krajanje o turizmu,

- urejajo okolico kraja,
- spodbujajo mlade za delovanje na področju turizma,
- organizirajo prireditve in druge dogodke,
- ohranjajo dediščino in tradicijo podeželja,
- sooblikujejo turistične proizvode.

Aktivnost turističnih društev je odvisna od aktivnosti vodstva ter sredstev ki jih imajo na razpolago. Nekatera turistična društva imajo tudi sekcije, kot so na primer aktiv kmečkih žena, pevski zbori, vokalne in folklorne skupine itd. (Šauperl 2000).

3.2 Ustanovitev društva

V smislu 8. člena Zakona o društvih (ZDru-1, Uradni list RS, št. 64/11) so za ustanovitev društva potrebne najmanj tri poslovno sposobne fizične osebe, ki sprejmejo sklep o temeljnem aktu, kot veleva 9. člen istega zakona.

V temeljnem aktu oziroma statutu društva uredijo in opredelijo svoje delovanje. Statut mora vsebovati osnovne podatke društva, kot so ime in sedež, cilje, namen in dejavnosti društva.

Vavpotič idr. (2011, 12) navajajo, da je v statutu treba posebej opredeliti nepridobitne in pridobitne dejavnosti. Slednje društvo lahko opravlja v primeru, da te niso ključne pri zagotavljanju prihodka društva, ampak so le dopolnilna dejavnost nepridobitnim. Poleg tega morajo biti pridobitne dejavnosti v skladu z drugo alinejo 9. člena Zakona o društvih (ZDru-1, Uradni list RS, št. 64/11) opredeljene s standardno klasifikacijo dejavnosti.

V temeljnem aktu mora biti opredeljen tudi način upravljanja društva, kar veleva tudi 12. člen Zakona o društvih (ZDru-1, Uradni list RS, št. 64/11), v skladu s 13. členom istega Zakona pa društvo opredeli organe društva.

Obvezni organi društva so *zbor vseh članov* ali *občni zbor*, ki ga društvo skliče enkrat letno zaradi sprejetja tekočih programov dela, izvolitev delovnega predsedstva ali drugih pomembnih odločitev v društvu; *zastopnik* oziroma predsednik društva, ki je odgovorna oseba v društvu in *nadzorni organ* oziroma *nadzorni odbor*, ki nadzira delo drugih organov ter finančno premoženje društva. Društva praviloma izvolijo tudi druge organe, in sicer *upravni odbor*, *tajnika*, *blagajnika* in *disciplinsko komisijo* (CNVOS 2017).

Financiranje društva je pomembno poglavje temeljnega akta, kjer društvo opredeli način financiranja in poslovanja. V skladu s 24. členom Zakona o društvih (ZDru-1, Uradni list RS, št. 64/11) mora navesti, iz katerih virov se bo društvo financiralo. Ti so lahko članarine, darila, donacije, javna sredstva ali sredstva, pridobljena z opravljanjem dejavnosti društva. V kolikor društvo ustvari presežek z opravljanjem svoje dejavnosti, ga mora usmeriti za

uresničevanje svojih namenov in ciljev, navedenih v temeljnem aktu. V smislu 26. člena istega zakona mora društvo voditi tudi računovodstvo.

Za registracijo društva je treba v skladu z 18. členom Zakona o društvih (ZDru-1, Uradni list RS, št. 64/11) priložiti zapisnik ustanovnega odbora, seznam s podatki o ustanoviteljih društva ter o zastopniku, temeljni akt, naslov sedeža društva, podatke o dejavnostih, ki jih bo društvo opravljalo, ter predlog glavne dejavnosti.

Po 19. členu Zakona o društvih (ZDru-1, Uradni list RS, št. 64/11) je odločitev pristojnega organa o zahtevi registracije društvu vročena 30 dni od prejema prošnje.

3.3 Člani društva in pomen volonterstva

Društva imajo v naši družbi poseben pomen, saj je večino dela opravljenega prostovoljno (Vavpotič idr. 2011). Prostovoljci imajo pomembno vlogo v strukturi vseh nepridobitnih organizacij (Varela 2013, 267), tudi v turističnih društvih.

V smislu 11. člena Zakona o društvih (ZDru-1, Uradni list RS, št. 64/11) se lahko osebe, ki so dopolnile 15 let, same včlanijo v društvo. Za mlajše pa odgovarjajo zakoniti zastopniki. Pravice in obveznosti članov društva so zapisane v temeljnem aktu društva, posebej je navedeno tudi sodelovanje članov, mlajših od 15 let.

Člani društva za svoje delo ne prejemajo plačila, prav tako si med seboj ne delijo dobička, saj je prostovoljstvo, kot pravi 2. člen Zakona o prostovoljstvu (ZProst, Uradni list RS, št. 10/11, 16/11-popr., 82/15), brezplačna družbenokoristna aktivnost. Zakon o prostovoljstvu je bil sprejet z namenom razvoja organiziranega prostovoljstva kot pomembne družbene vrednote, kot veleva 3. člen zakona (ZProst, Uradni list RS, št. 10/11).

Društvo lahko preko portala Turistične zveze Slovenije vodi evidenco prostovoljnih ur svojih članov. V evidenco zabeleži in na kratko predstavi vsako dejavnost, ki je bila izvedena (priređitve, pohodi, srečanja, delovne akcije ...), navede člane, ki so pri organizaciji in izvedbi dejavnosti sodelovali, ter pripiše število ur, ki jih je posamezen član namenil posamezni dejavnosti društva.

Prostovoljci včasih opravljajo naloge, za katere niso kvalificirani oziroma nimajo ustreznega znanja in kompetenc. Posledično je delo lahko slabše opravljeno. Brandl in Eckardstein (2004, 302) navajata, da so manj kvalificiranim prostovoljcem dodeljene preprostejše naloge, kar v prihodnosti lahko pripelje do zmanjšanja njihove notranje motivacije.

Notranje motiviranje je pomembno za vse delavce, posebno za prostovoljske, ki svoj prosti čas posvečajo delu v nepridobitnih organizacijah. V pridobitnih organizacijah se notranje motiviranje razume kot spodbuda, ki je lahko nematerialna, posredna ali materialna. Možnosti

za slednjo so v nepridobitnih organizacijah manjše, zato so nematerialne spodbude toliko bolj pomembne (Tavčar 2005, 278–279).

3.4 Turistična društva destinacije Nova Gorica

Turistična društva imajo funkcijo povezovanja lokalnega prebivalstva, turističnega gospodarstva in občine; veljajo celo za najstarejšega povezovalca civilne družbe. Turistična društva delujejo na lokalni ravni, in sicer v smislu informiranja turistov, skrbi za urejenost okolja in s tradicijo organiziranja vaških prireditev (Juvan 2010, 22).

Geografsko gledano se izbrana turistična društva nahajajo v vaseh in naseljih, ki se razprostirajo od meje z občino Ajdovščina do reke Soče, ki meji na sosednjo Italijo. Vas Osek z delujočim Kulturno-turističnim društvom Osek je zadnja vas v občini Nova Gorica in se nahaja ob regionalni cesti Ajdovščina–Nova Gorica. Gledano v smeri proti Novi Gorici je naslednja vas Vitovlje, kjer deluje Kulturno-turistično društvo Vitovlje, pod njo pa se ob glavni cesti razprostira naselje Šempas z aktivnim Turističnim društvom Šempas. V Šempasu se nahaja pošta, trgovine, šola in vrtec, zato naselje velja za središče okoliških vasi. Sosednje Turistično društvo povezuje dve vasi, in sicer Ozeljan in Šmihel (TD Ozeljan-Šmihel). Vse omenjene vasi s pripadajočimi turističnimi društvi se razprostirajo po južnem pobočju Trnovskega gozda v Spodnji Vipavski dolini.

Pot nadaljujemo v smeri Nove Gorice, kjer se na levem bregu reke Vipave nahajajo Kulturno-turistično društvo Vogrsko ter turistični društvi iz Prvačine in Branika. Del naselja Branik lahko štejemo tudi pod območje Krasa, večina naselja pa vendarle leži v Vipavski dolini. Središče destinacije je mesto Nova Gorica, z delujočim Turističnim društvom Nova Gorica, katerega, zaradi prekinitve sodelovanja s Turistično zvezo Nova Gorica, nismo analizirali. Predmestje Nove Gorice je naselje Solkan z aktivnim Turističnim društvom Solkan in Turistično-informacijskim centrom (v nadaljevanju TIC), ki deluje kot podaljšana roka TIC-a v Novi Gorici.

Če se usmerimo navzgor po Soški dolini, pridemo do kraja Deskle, ki skupaj s sosednjim naseljem Anhovo tvori Turistično društvo Korada Deskle-Anhovo, imenovano po tamkajšnjem hribu. Sledi vas Lig s Turističnim društvom Kolovrat Lig. Obe društvi spadata v občino Kanal ob Soči.

Destinacija se nato razširi na turistična društva, ki so locirana na visokih kraških planotah – banjški in trnovski. Tu se nahajajo Turistična društva Banjšice, Lokovec, Lokve in Turistično-kulturno in športno društvo LO-KO Lokve.

Dejavnosti posameznih turističnih društev so predstavljene v nadaljevanju.

3.4.1 Dejavnosti turističnih društev

V vzorec smo vzeli vsa turistična društva, ki soustvarjajo destinacijo Nova Gorica in ki so obenem tudi člani Turistične zveze TIC Nova Gorica. Društva, ki ne spadajo pod okrilje omenjene zveze, smo zaradi enostranske analize in posledično neprimerljivih podatkov izločili iz raziskave. V nasprotnem primeru ne bi zadostili principu triangulacije in raziskava bi bila manj veljavna.

V nadaljevanju predstavljamo analizo turističnih društev destinacije Nova Gorica. Osebni intervju s polstrukturiranimi vprašanji smo opravili s predsedniki turističnih društev, predsednik TD Šempas je za intervju predlagal predstavnika društva, v KTD Vogrsko smo intervju opravili z bodočim predsednikom društva (trenutno je predstavnik društva).

KULTURNO-TURISTIČNO DRUŠTVO VITOVVLJE

Pogovarjali smo se s predsednikom društva, g. Markom Komparo (osebna komunikacija, 14. julij 2017).

Vitovlje so vas, ki ležijo ob magistralni cesti Ajdovščina–Nova Gorica, med vasema Osek in Šempas. Nad slednjo je manjša vzpetina, imenovana Vitovski hrib, na njej pa stoji cerkev, posvečena Devici Mariji. Pod Vitovskim hribom se nahaja vas Vitovlje.

Zametki društva segajo v leto 1988, ko je peščica domačinov obnavljala poveljno razdejanje na cerkvi na Vitovskem hribu. V želji, da bi še naprej skrbeli za ta simbol vasi, so prišli na idejo o ustanovitvi društva.

Ob ustanovitvi je društvo štelo približno 20 ljudi, do leta 2010 se je število višalo, kasneje nižalo, zadnja tri leta pa beležijo konstanto, 60 članov. Povprečna starost članov je med 45 in 50 let. Kompara pravi, da je tudi veliko mladih, ki jih motivira predvsem to, da se upošteva njihove ideje ter da so čim bolj samostojni in svobodni pri odločitvah.

Društvo skrbi poleg za prej omenjeno cerkev in vse dogodke, ki se odvijajo ob cerkvenih praznikih, tudi za izvajanje dejavnosti, ki obeležujejo kraj in navade kraja. Dogodki, ki jih društvo organizira z namenom ohranjanja kulture, so povezani s cerkvenimi prazniki, dediščino ter pomembnimi obeležji: to so *Binkošti na Vitovljah* in *Dan odprtih vrat na Vitovljah*. Zadnjo soboto v letu organizirajo pohod z baklami na Vitovski hrib v zahvalo članom za predano delovanje v društvu, vsako leto pa priredijo tudi *proslavo ob dnevu državnosti* z namenom počastitve nastanka nove države. Največja prireditve, ki jo organizirajo, je *Praznik kostanja*.

Osnova za začetek organiziranja prireditve Praznik kostanja je bila avtohtona sorta kostanja – vitovski maron, ki raste na kostanjevih drevesih, starih preko 600 let. Društvo je želelo

ohraniti to dediščino in jo prenesti na mlajše generacije, zato je leta 1997 organiziralo prvi Praznik kostanja.

Društvo se financira izključno z gostinsko dejavnostjo in sponzorji, del stroškov za delovanje društva pa pridobijo iz razpisa MO Nova Gorica.

Vsako leto se namreč prijavijo na Javni razpis za sofinanciranje programov in projektov turističnih društev v Mestni občini Nova Gorica. Višina pomoči se določi s točkovanjem glede na programe, projekte in število projektov, ki jih društvo organizira.

KTD Vitovlje si za cilje postavlja ureditev prostorov za druženje domačinov, skrb za vizualno podobo vasi, ureditev kolesarskih stez. Kompara dodaja tudi, da bi bilo treba na društva gledati kot na dodano vrednost občine in države, obenem si želi, da društva ne bi bila toliko pod vplivom zakonodaje in raznih organizacij, ki zavirajo razvoj društev. Kot primer navaja Združenje SAZAS.

KULTURNO-TURISTIČNO DRUŠTVO OSEK

Pogovarjali smo se s predsednico društva, go. Martino Remec (osebna komunikacija, 19. julij 2017).

Osek je zadnja vas v občini Nova Gorica, locirana pod Vitovskim hribom. Skupaj s sosednjo vasjo Vitovlje tvorita krajevno skupnost Osek-Vitovlje, znotraj katere delujeta dve kulturno turistični društvi – Vitovlje in Osek. Slednje društvo so krajani ustanovili pred 11 leti z željo po druženju, novem dogajanju in razvoju vasi. Strnjena oblika vasi je botrovala k temu, da se dogajanja zaradi dobrega odziva obiskovalcev že od vsega začetka odvijajo na vaškem nivoju.

Starostna struktura članov društva se v zadnjih letih precej spreminja, predvsem zato, ker je večina članov starejših in je v tej starostni skupini umrljivost višja. Mladih članov je malo, saj naj jim to ne bi bila prioriteta. Izjeme so otroci večletnih članov društva, ki imajo v dotičnem društvu že izoblikovano identiteto in zavest o pomenu razvoja vasi.

Društvo letno organizira približno 15 dogodkov, med njimi sta osrednji prireditvi *Harmonikaški večer* in prireditev za otroke *Nasmeh poletju*, s katerima se je društvo pravzaprav osnovalo. Mesečno se v prostorih stare šole odvija vsaj en kulturni dogodek, med katerimi sta tradicionalni predvsem tematski razstavi pirhov in jaslic, dobro obiskani pa sta tudi slikarska razstava amaterk slikark iz okoliških vasi ter fotografska razstava Foto kluba iz Nove Gorice. Kulturno dogajanje bogatijo tudi literarni večeri. Razstavni prostor je odprt za vse razstavljavce, ki želijo svoje izdelke pokazati širši javnosti.

Zadnji dve leti društvo sodeluje z Univerzo v Novi Gorici pri projektu PAIC, ki izpostavlja problematiko nevidnosti podeželja. V mednarodni projekt so poleg Slovenije vključene še Hrvaška, Španija in Danska, KTD Osek pa je edini slovenski predstavnik v tem projektu.

KTD Osek ohranja sodelovanje tudi z ostalimi turističnimi društvi. Aktivno sodeluje s KTD Vitovlje na Prazniku kostanja in s TD Ozeljan-Šmihel na Prazniku polente, včasih je sodelovalo tudi s TD Šempas na prazniku Mohorjevo in s TD Prvačina na Prazniku breskev. Opirajo se tudi nove možnosti sodelovanja s sosednjo vasjo Črniče, ki sicer spada v občino Ajdovščina.

Društvo se financira preko občinskih razpisov za kulturo in turizem ter članarin. Denar se porabi za tekoče stroške delovanja društva.

Predsednica KTD Osek si za prihodnost društva želi obstanka in nadaljnjega delovanja, ki pa je bilo, kot pravi, že nekajkrat ogroženo. Želijo si novih, mladih članov s svežimi idejami in pogledi, energijo pa usmerjajo tudi v iskanje izboljšav trenutnih dogodkov. Želi si tesnejšega sodelovanja s sosednjimi turističnimi društvi.

TURISTIČNO DRUŠTVO OZELJAN-ŠMIHEL

Pogovarjali smo se s predsednico društva, go. Tino Simonič (osebna komunikacija, 20. julij 2017).

Sosednji vasi Ozeljan in Šmihel se nahajata na južnih obronkih Trnovskega gozda v Spodnji Vipavski dolini in se od regionalne ceste Ajdovščina–Nova Goriva raztezata po pobočju planote vse do naravnega okna Skozno, kjer naj bi po legendi Noe privezal svojo ladjo.

Ustanovitev društva je povezana z dolgoletno tradicijo mlinarstva na tem območju. Tu je stalo 7 žitnih mlinov in tako so vaščani prišli na idejo, da bi po zgledu drugih vasi tudi oni lahko imeli svoj praznik. Nastal je Praznik polente, nekaj let za tem pa so tudi uradno ustanovili TD Ozeljan-Šmihel, ki je še danes glavni organizator tradicionalne prireditve.

Ob ustanovitvi je društvo štelo nekaj deset članov, z leti je številka narasla na 80 članov, katerih povprečna starost se giblje okrog 50 let. Sogovornica pove, da je v društvu približno 15 članov iz starostne skupine do 30 let, ki pa so žal premalo aktivni. Sodelujejo le pri osrednjem prazniku, za ostale aktivnosti pa niso zainteresirani.

Dejavnosti, ki jih izvaja društvo, so usmerjene v razvoj turizma ter ohranjanje običajev in tradicije.

Društvo vsako leto organizira *Pohod na Skozno*, ki velja za naravno okno. V sodelovanju s Turistično zvezo Slovenije je v lanskem letu potekala tudi otvoritev zelenega okna Skozno. Dan pred praznikom dela poteka *dvigovanje mlaja*, kjer ohranjajo tradicijo dvigovanja. Običaj pa že prenašajo na mlajše generacije, namreč k dvigovanju se pridružijo tudi otroci z dvigovanjem svojega otroškega mlaja.

V spomin na prvi primorski partizanski bataljon Simona Gregorčiča vsako leto organizirajo *krajevni praznik s pohodom na Vodice*. Proslavo priredijo tako na Vodicach, kot tudi v grajskem vrtu v Ozeljanu.

Največja prireditev, ki jo društvo organizira, je *Praznik polente*, dvodnevna prireditev kulturnega in zabavnega značaja. Glavni dosežek praznika je ponudba izključno polente, ki jo domačini zabelijo na več načinov. Na ta način ohranjajo jed, ki je bila nekdaj glavni vir preživetja, danes pa velja za dietno jed, saj ne vsebuje glutena.

V času, ko mošt prehaja v vino, društvo priredi *martinovanje* z degustacijo vin in hrane domačih pridelovalcev. Povezovanje lokalnih ponudnikov se je do sedaj vedno obrestovalo. V začetku letošnjega leta so organizirali *1. Šalamijado*, prvotno je bila to prireditev zaprtega tipa, letos pa so ponudbo razširili in prireditev javno organizirali.

Konec leta obeležijo z *božičnim pohodom z baklami* od Gradu Ozeljan do vrha Šmihela in nazaj. Tradicionalni pohod se zaključi s pogostitvijo. Zadnja leta aktivno delujejo na projektu *Grajska poroka* v sklopu Praznika polente, kjer je prvotni namen promocija dvorane v Gradu Ozeljan.

TD Ozeljan-Šmihel sodeluje tudi z drugimi turističnimi društvi, in sicer s KTD Vitovlje na Prazniku kostanja, sodelovali so tudi na Žetvi sivke v Vedrijanu, na prazniku Mohorjevo v Šempasu, letos pa so sodelovanje vzpostavili tudi s TD Prvačina na tradicionalnem Prazniku breskev.

Društvo se v večini financira z gostinsko dejavnostjo na prireditvah, s sredstvi preko razpisa Turistične zveze Slovenije za oglaševanje enega dogodka in s sredstvi, pridobljenimi na občinskem razpisu (Javni razpis za sofinanciranje programov in projektov turističnih društev v MONG).

Predsednica TD Ozeljan-Šmihel si v prihodnosti želi ohraniti in nadgraditi osrednjo prireditev društva, Praznik polente, pa tudi ostale obstoječe dogodke, ki ohranjajo stare običaje in tradicijo. Poudarja, da bi morebitna prekinitev društva pomenila konec družabnega življenja v Ozeljanu, kar bi bila velika škoda, saj so se s Praznikom polente umestili med večje prireditve Severno Primorske regije.

TURISTIČNO DRUŠTVO ŠEMPAS

Pogovarjali smo se s predstavnikom društva, g. Emilom Batičem (osebna komunikacija, 20. julij 2017).

Vas Šempas leži na vznožju Trnovskega gozda ob regionalni cesti Ajdovščina–Nova Gorica in predstavlja stičišče okoliških vasi – Vitovelj, Oseka, Ozeljana in Šmihela.

V Šempasu je najprej delovala prostovoljna mladinska organizacija, ki je s prirejanjem plesov in raznih drugih prireditev v zadruženem domu in na plošči pred njim skrbela za družabno življenje. Ker so se takrat mladi usmerili le na organizacijo plesov, je ostalo dogajanje precej zamrlo in to je bil razlog, da se je ustanovilo Mladinsko turistično društvo Šempas. Novo nastalo društvo, znotraj katerega je delovala tudi dramska skupina, je prevzelo skrb za družabno dogajanje v Šempasu. Z leti so člani društva odraščali in evforija plesov je postopoma ugašala. Društvo se je leta 1996 preoblikovalo v Turistično društvo Šempas, ko so organizirali tudi 1. praznik v Šempasu – Mohorjevo.

Društvo je ob ustanovitvi štelo 35 članov, z leti se je zvišalo na 45, večina članov pa je glede na starost skoncentrirana v rang med 50 in 60 let. Kot razlog za majhno število mladih sogovornik navaja nevtrajnost mladine, ki se je v preteklih letih že preizkusila v organizaciji zabave za mlade – Noč Pink Panterja.

Dejavnosti društva so usmerjene v ohranjanje starih običajev ter kulinarike, značilne za to območje, in sicer šempaški štruklji, polenta s pršutom in »točem«, ročno rezan pršut in vina iz šempaškega domorodnega okoliša.

Obudili so ročno *dvigovanje mlaja* in prejeli dve priznanji za naj mlaj območja Goriške in Krasa ter posebno priznanje za vzdrževanje tradicije ročnega dvigovanja mlaja; ročno ga dvigujejo še dandanes.

Vsako leto v mesecu maju prirejajo *turnir v škuljadi*, ali kot Šempasci rečejo tej stari pastirski igri, »kagucanju«.

V sodelovanju s Turistično kmetijo Rjavčevi iz Šempasa obujajo star običaj nabiranja in ličkanja koruze. Ko dozori koruza iz starih avtohtonih zrn, jo skupno poberejo, ličkajo in zmeljejo v moko. Koruzna moka je avtohton in lasten pridelek, iz katerega se na Prazniku Šempasa pripravlja polenta.

Obudili so tudi staro vaško jedro pri cerkvi sv. Silvestra, ki je ostanek srednjeveškega Šempasa. Leta 2011 so na »starem placu«, kot ga domačini imenujejo, organizirali prireditev *Šempas skozi čas*, kjer so skozi igro uprizorili nastanek Šempasa. Pester program je potreboval tudi finančna sredstva in zaradi pomanjkanja le-teh, je bila prireditev organizirana le enkrat. Na istem trgu se je nekdanj odvijal *Mohorjev sejem*, in sicer od leta 1782, ko so na dan sv. Mohorja žegnali cerkev. Zadnja štiri leta se na istem prostoru odvijajo *Mohorjevi večeri* z igralskimi in glasbenimi vložki.

Kasneje zamrli Mohorjev sejem je bil ideja za ustanovitev *Praznika Šempasa Mohorjevo*. Prireditev se prične s tradicionalnim *Nočnim nogometnim turnirjem trojk Mohorjevo*, organiziranim dva tedna pred osrednjo dvodnevno prireditvijo. Bogata kulinarčna ponudba, pester zabavni program, bogate razstave so vsakoletna tradicija praznika v Šempasu.

Prva nedelja v decembru je rezervirana za *Pohod po Šempaških bregovih*, ob koncu leta pa društvo v sodelovanju s Krajevnimi skupnostmi Šempas, Osek-Vitovlje in Ozeljan-Šmihel organizira *obisk Božička in dedka Mraza* za otroke iz istoimenskih vasi.

Društvo sodeluje tudi z drugimi turističnimi društvi, in sicer s TD Ozeljan-Šmihel na Prazniku polente, s KTD Vitovlje na Prazniku kostanja in s TD Prvačina na Prazniku breskev.

TD Šempas se financira z gostinsko dejavnostjo na prireditvah, ki jih organizira čez leto, z donacijami in sponzorskimi sredstvi ter preko občinskega razpisa – Javni razpis za sofinanciranje programov in projektov turističnih društev v MONG. Skromna sredstva dobijo preko razpisa Turistične zveze Slovenije, v pomoč jim je tudi Krajevna skupnost Šempas. Poudarja, da organizacija prireditve v smislu večerne zabave s finančnega vidika ni zahteven projekt. Največ denarja se porabi prav pri programu, ki se odvija čez dan, saj v društvu težijo h kvaliteti programa in zadovoljstvu obiskovalcev, in nekoliko manj k masovnemu obisku.

Predstavniki TD Šempas je v imenu društva povedal, da si v prihodnje želijo več mladine, ki bi z energijo in idejami nadomestila starejše člane. Navaja problem države, ki na društva nalaga preveč birokracije – izpostavlja Sazas, IPF, HACCP, varnost, davčne blagajne. Včasih je zadostovala le prijava prireditve, vse prej omenjene postavke pa društvom predstavljajo ovire. Veliko projektov imajo v osnutkih, ki pa bodo zaradi pomanjkanja finančnih sredstev ostali nerealizirani.

TURISTIČNO DRUŠTVO BANJŠICE

Pogovarjali smo se s predsednikom društva, g. Jakobom Čargom (osebna komunikacija, 24. julij 2017).

Banjšice so razkropljena vas v osrčju Banjške planote, ki se razteza med Mostom na Soči na severu in Novo Gorico na jugu. Velike travnate površine med 16 manjšimi zaselki so bile ideja za pričetek organiziranja osrednje prireditve na Banjšicah, Praznika košnje.

Krajevna skupnost, ki je delovala na Banjšicah, ni bila v pristojnosti organiziranja dogodkov in prireditev, zato so vaščani prišli na idejo o ustanovitvi Turističnega društva. V 80-članskem društvu je tudi veliko mladih, ki se zavedajo pomembnosti oživljanja Banjške planote, in dejstva, da so prav oni bodoči skrbniki tradicije in dediščine Banjšic.

Največja prireditve, ki jo društvo organizira, je *Praznik košnje*, letos že 35-ič zapored. Ideja za dvodnevni praznik so bile velike travnate površine in z njimi povezane dejavnosti, kot so košnja trave, obračanje sena, grabljenje, spravilo sena. V želji pripeljati ljudi na Banjško planoto in prikazati omenjene dejavnosti so začeli z organizacijo praznika.

Društvo v sodelovanju s Planinskim društvom Nova Gorica v mesecu oktobru organizira tradicionalni *Pohod po Banjšicah – po Sedevčičevi poti*, v lanskem letu pa so prvič organizirali Pohod spomina na pokojne člane društva.

Med dejavnostmi, ki jih organizirajo, so še *koncert za vaščane, miklavževanje, pustovanje in kresovanje*. Organizirajo tudi izlet v Gardaland, smučanje na bližnjih italijanskih smučiščih in izlet po vinskih kletah.

TD Banjšice sodeluje tudi z drugimi turističnimi društvi, ki delujejo na planoti, in sicer s TD Lokve, TD KUK Ravne-Bate, TD Trnovo ob Soči, največ pa s TD Kal nad Kanalom in ŠKTD Levpa.

Društvo se financira z gostinsko dejavnostjo na prireditvah, s sponzorskimi sredstvi ter sredstvi iz razpisov MONG in TZ Slovenije.

Predsednik TD Banjšice si v prvi vrsti želi naslednika, kajti sam je v odhajanju s položaja. V nadaljevanju navaja, da se kot društvo maksimalno trudijo, želijo pa si višji obisk predvsem na osrednji prireditvi, Prazniku košnje – včasih je enodnevna prireditev privabljala tudi do 7000 obiskovalcev. Želja oziroma cilj društva je tudi vzdrževanje števila dogodkov čez leto.

TURISTIČNO DRUŠTVO KOLOVRAT LIG

Pogovarjali smo se s predsednikom društva, g. Simonom Žnidarčičem (osebna komunikacija, 19. julij 2017).

Vas Lig leži na zahodnem pobočju Kanalskega Kolovrata v občini Kanal ob Soči. Pokriva velik del obmejnega območja med vasjo Kambreško in pokrajino Goriška brda.

Iz Liga izhajajo tradicionalne pustne maske, liške maske, ki so, za razliko od ostalih slovenskih pustnih mask, izdelane iz pločevine. Tradicija organiziranja pustovanj v Ligu je leta 1994 botrovala k nastanku Turističnega društva Kolovrat Lig. Člani društva, ki so pripravljali liški pust oz. »Liški pustje«, so ustanovili svoje društvo, in sicer Etnološko društvo »Liški pustje«. Prvotno nastalo društvo pa je prevzelo organizacijo, sedaj osrednje prireditve, Praznika kostanja, ki je bil prej pod okriljem Krajevne skupnosti Lig. Ob ustanovitvi je društvo štelo približno 40 članov, prav toliko jih v društvu deluje danes. Povprečna starost članov društva je 45 let, mlajša generacija je prisotna, vendar ne v tolikšnem številu, kot bi si v društvu želeli. Društvo ima tudi sekcije, in sicer dekliški zbor Liška dekleta, Moški zbor Lig, športno sekcijo ter sekcijo za kulturo in turizem.

Osrednja dejavnost društva je organizacija *Praznika kostanja*, tradicionalne prireditve, prvič organizirane leta 1969. Sogovornik navaja, da je bila prireditev prvotno organizirana kot piknik z avtohtonim liškim kostanjem, kasneje pa se je razvila v večji praznik.

Društvo še vedno ohranja tradicijo prirejanja *pustovanja*, vendar ne s tradicionalnimi liškimi maskami, temveč na klasični način. Vsaj enkrat letno priredijo *koncert lokalnega dekliškega in moškega zbora*, sodelujejo tudi pri izvedbi *miklavževanja* in *shoda oz. »odpustka«* na *Marijino Celje*. Športna sekcija pokriva organizacijo *nogometnega turnirja trojk*, *pohoda na sv. Jakob* in *pohoda na sv. Gendrco*. Ne manjka niti številnih delavnic, ki so organizirane s strani sekcije za kulturo in turizem.

TD Kolovrat Lig sodeluje s športnimi društvi v občini Kanal ob Soči, Brda in Tolmin. Društvo se financira izključno s sredstvi občinskega proračuna občine Kanal ob Soči. Cilji društva so skrb za ohranjanje prostovoljstva, družabnega življenja na vasi in organiziranja tradicionalne prireditve, Praznika kostanja.

TURISTIČNO DRUŠTVO BRANIK

Pogovarjali smo se s predsednico društva, go. Patricijo Furlan (osebna komunikacija, 26. julij 2017).

Branik je naselje v Vipavski dolini, ki na severu meji na ajdovsko, na jugu na sežansko občino, spada pa v Mestno občino Nova Gorica. Del naselja meji na pokrajino Kras, in sicer na štanjelski in komenski.

Turistično društvo Branik je bilo ustanovljeno pred 15 leti, ko so bile v porastu vaše prireditve in druge dejavnosti, ki jih krajevna skupnost ni zmogla sama izpeljati. Od začetka ustanovitve se število članov giblje okrog 35, današnji se uvrščajo v rang od 30 do 70 let. Mlajša populacija v društvu ni prisotna, ker aktivno deluje v svojem Športnem društvu Branik.

Osrednja prireditev društva je *B`ndimska kvaternica*, kulturna in etnološka prireditev, imenovana tudi Braniška kvaternica.

Društvo organizira dva pohoda, in sicer *Martinov pohod*, v času tradicionalnih martinovanj, ko mošt prehaja v vino, in *Pohod po špargljevi poti*, ko je na območju Branika sezona špargljev na vrhuncu. Ohranjajo tradicijo postavljanja mlaja in sodelujejo v akciji očistimo Slovenijo s čiščenjem naselja Branik. Letošnja novost je odprtje Gradu Rihemberk, kjer imajo lokalni ponudniki možnost prodaje svojih izdelkov na tržnici.

TD Branik konkretno ne sodeluje z drugimi turističnimi društvi, z veseljem pa se odzove vabilom na prireditve vipavskih in kraških turističnih društev.

Društvo se financira iz občinskega proračuna (preko Javnega razpisa za sofinanciranje programov in projektov v MONG), z gostinsko dejavnostjo na prireditvah, sponzorskimi sredstvi, prijavljajo se tudi na razpise Turistične zveze Slovenije.

Sogovornica je mnenja, da društev, vsaj v takšni obliki, v prihodnosti ne bo več. Država je z zakonskimi obveznostmi spremenila društva v podjetja, brez kančka zavedanja, da so to prostovoljna združenja, ki se slej ko prej ne bodo več zmožna sama financirati.

TURISTIČNO DRUŠTVO LOKVE

Pogovarjali smo se s predsednikom društva, g. Svitom Trkmanom (osebna komunikacija, 26. julij 2017).

Vas Lokve leži v zahodni Sloveniji, v Trnovskem gozdu sredi neokrnjene narave. V 60-ih in 70-ih letih je bila izjemno turistično razvita vasica s takrat delujočim smučarskim centrom.

Lokve so bile zaradi celoletnega turizma zelo priljubljena destinacija tako med domačimi kot tujimi gosti. Pri slednjih so prevladovali Italijani. Gradnja hotela, počitniških sob in apartmajev je botrovala k ideji o ureditvi turizma in turistične ponudbe. Tako je 50 domačinov leta 1965 ustanovilo Turistično društvo Lokve.

Društvo je 6 let mirovalo, z lanskim letom pa ga je prevzela trojica mladih, ki pa niso prebivalci vasi Lokve. Kljub temu da je vodstvo tuje, je društvo na svojo stran pridobilo še 20 članov, starih med 14 in 70 let. Sogovornik pravi, da je interes po sodelovanju v društvu in obuditvi nekdanje zelo priljubljene destinacije s strani domačinov zelo majhen. Kot razlog nezainteresiranosti navaja dejstvo, da lokalno prebivalstvo od turizma nima dobička.

Od ponovnega zagona društva mineva šele leto dni, zato so dejavnosti društva usmerjene predvsem v ureditev podobe vasi. Uredili so Pot za zidom, izdali prvo brošuro s predstavitev turističnih ponudnikov, znamenitosti in izletniških poti, postavili informacijsko tablo sredi vasi in odprli *lokvarsko tržnico*, na kateri lokalni ponudniki ponujajo svoje pridelke in izdelke. TD Lokve je skupaj s Krajevno skupnostjo Lokve-Lazna organiziralo *Lokvarski praznik*. Krajevni praznik je bil prvotno zaprtega tipa, letos pa je z bogatim programom privabil veliko obiskovalcev.

TD Lokve ne sodeluje z drugimi turističnimi društvi, s Turističnim kulturnim in športnim društvom LO-KO Lokve sodeluje zelo malo.

Društvo se financira s sredstvi občinskega razpisa, članarino ter gostinsko dejavnostjo na prireditvah. Sogovornik izpostavlja problem točkovanja dejavnosti društev na občinskem razpisu. Največji odstotek točk je namreč namenjen organizaciji prireditev. TD Lokve imajo drugačne potrebe, so društvo, ki ima za cilj večjo, po možnosti večdnevno prireditev. Trkman poudarja, da prireditve niso faktor razvoja turizma, in to je vidno predvsem na Lokvah. Vas s približno 100 prebivalci ni zmožna organizirati večje prireditve in je zaradi tega na razpisu slabše točkovana, posledično dobi tudi manj denarne pomoči. Poudarja, da bi ponudba koles, tek na smučeh, sankanje, piknik prostori ... imeli večji učinek na razvoj turizma na Lokvah.

Predsednik društva TD Lokve si zaradi nevoščljivosti domačinov želi naslednika, sam pa bi vseeno ostal član društva. Navaja tudi osebni cilj v prihodnosti: razvoj destinacije Planota.

TURISTIČNO-KULTURNO IN ŠPORTNO DRUŠTVO LO-KO LOKVE

Pogovarjali smo se s predsednikom društva g. Rajmundom Kolencem (osebna komunikacija, 21. julij 2017).

Vas Lokve se nahajajo v samem centru Trnovskega gozda, na stičišču štirih občin – Nove Gorice, Ajdovščine, Idrije in Tolmina. V neposredni bližini leži za zdaj še neizkoriščen del pragozda, ki mu sogovornik pripisuje še veliko potenciala. V bližini se nahaja tudi dobro poznana ledena jama in dve snežni jami.

Turistično, kulturno in športno društvo LO-KO Lokve je bilo ustanovljeno leta 2006, gospod Kolenc je tudi prvi predsednik omenjenega društva. Kratica LO-KO stoji za besedama Lokve in Kolenc, kar nakazuje, da društvo upravlja družina Kolenc. Ideja o nastanku društva se je Kolenčevim porodila ob zamrtju delovanja TD Lokve. Tako sta oče in hči Kolenc ustanovila društvo s širšo dejavnostjo, in sicer turistično, športno in kulturno. Izdati nameravajo tudi knjigo o smučanju v Trnovskem gozdu, zatika pa se pri financah, ki so potrebne za izdajo knjige.

Ob ustanovitvi je bilo v društvo včlanjenih 15 članov, do danes pa je število konstantno naraščalo, tako je v društvu sedaj 30 članov. Predsednik društva se zavzema, da bi bili člani društva zgolj prebivalci Lokve in ne prebivalci okoliških krajev in mest, saj želi ohraniti avtohtonost društva. Najmlajši član društva je star 5 let, najstarejši pa 70, povprečna starost članov pa se giblje med 35 in 40 let. Razlog za pomanjkanje mlajših članov v društvu je neuravnotežena starostna sestava prebivalstva v vasi (večinoma starejši prebivalci) in nizek odstotek novih priseljencev.

Društvo se ukvarja z založniško, muzejsko in športno aktivnostjo. Redno izdajajo zgibanke, brošure in zbornike o življenju na Lokvah nekoč in danes. Največ literature so izdali na temo škafarstva, ki je bilo nekoč na Lokvah glavna dejavnost. V vasi stoji tudi Mali muzej »škafarske« obrti, katerega upravljavec je TD LO-KO Lokve. V njem se nahaja stalna zbirka škafarskega orodja, izdelkov in slikovnega gradiva, s čimer želijo prispevati k ohranitvi in predstavitvi obrti, ki je zaznamovala vas Lokve. Kot društvo skrbijo tudi za označevanje izletniških poti, ki jih opremljajo z lesenimi tablami z napisi in lokacijami gora.

Društvo čez leto prireja kar nekaj prireditev. Konec avgusta organizirajo dva- ali tridnevni dogodek, poimenovan *Vrnitev v Lokvarski raj*, ki ga zaznamujejo razne igre in predstavitve aktivnosti v vasi Lokve. Vsako leto organizirajo tudi *zimske in letne športne igre*, kjer se otroci v zimskem času lahko pomerijo v veleslalomu, teku in smučarskih skokih, poleti pa v zelenem slalomu, igranju na »škrle« in ruskem kegljanju. Gospod Kolenc skrbi tudi za *park* z

energijskimi točkami, kjer se lahko obiskovalci zaustavijo na različnih točkah, namenjenim zdravljenju določenih delov telesa.

Društvo LO-KO Lokve sodeluje z vsemi turističnimi društvi Trnovsko-Banjške planote, in sicer z TD Lokve, TD Lokovec, TD Trnovo, TD Gora-Predmeja. Večinoma gre za vzajemno obiskovanje prireditev, ki jih določeno društvo organizira, pa tudi za razna sodelovanja pri športnih igrah in pomoč pri vodenju prireditev (sodnik pri tekmah, povezovanje praznika košnje, ocenjevalna žirija).

Društvo se financira iz več različnih virov. Sodelujejo na različnih razpisih Mestne občine Nova Gorica in Turistične zveze Slovenije ter združenja Planota, nekaj denarja pridobijo iz sponzorskih pogodb, zanemarljiva vsota pa pride tudi iz pobiranja članarin.

V prihodnje si društvo želi še bolj promovirati »škafarsko« dejavnost, ki je bila nekoč edini vir preživetja ljudi z Lokev, in sicer tako, da bi dejavnost predstavljali po šolah in vrtcih. Ohraniti si želijo tudi založniško dejavnost v smislu izdajanja knjig in prospektov na temo tega dela planote.

TURISTIČNO DRUŠTVO KORADA DESKLE-ANHOVO

Pogovarjali smo se s predsednico društva go. Matejo Sattler (osebna komunikacija, 20. julij 2017).

Naselji Anhovo in Deskle se nahajata v spodnjem delu srednje Soške doline in skupaj tvorita Turistično društvo Korada.

Ideja o ustanovitvi društva se je porodila g. Albinu Staniču in njegovim somišljenikom, ko so razmišljali o pomenu turizma kot razvojni priložnosti za obsoški naselji. Leta 1997 so ustanovili Turistično društvo Korada, imenovano po tamkajšnjem hribu.

Ob ustanovitvi je društvo štelo približno 20 članov, število se je v nekem obdobju zvišalo na 140, danes pa šteje 85 članov. Starostna struktura prebivalstva je zelo raznolika, od 20 do 90 let. V društvu prevladujejo upokojenci, v zadnjih dveh letih pa se je včlanilo kar nekaj mladih. Razlog za premajhno zainteresiranost mladih za sodelovanje z društvom je po mnenju sogovornice ta, da mladi ne čutijo pripadnosti kraju in društvu ter da jih je zato zelo težko spodbuditi k sodelovanju. Meni, da se življenjski slog mladih danes precej razlikuje od tistega, ki so ga imeli njihovi starši, zato je vključitev težja.

Društvo organizira razne tematske pohode, čistilne akcija in že tradicionalne dogodke. Včasih so organizirali tudi dva športna dogodka, ki pa se nista obnesla.

Eden izmed dogodkov, s katerim se želi društvo v prihodnje identificirati, je *Štokolo fest*, poimenovan po tradicionalni jedi iz teh krajev, ki ga organizirajo v mesecu novembru. S tem želijo ohranjati izročilo teh krajev in predstaviti tradicionalno jed širšemu krogu ljudi.

Nekaj let v mesecu septembru organizirajo tudi *Pohod po poti starovercev*, ki gre skozi svete kraje, ki so jih nekoč obiskovali staroverci, živeči na tem območju.

Med tradicionalne dogodke štejejo organiziranje čistilnih akcij in pohodov, kot so *Pohod na Korado 25. junija*, *Pohod na Vodice* v mesecu oktobru in *Pohod na Prižnico* v mesecu maju. Pri slednjem člani društva sodelujejo kot vodiči po poteh soške fronte, saj pohod prečka območje poteka omenjene fronte. V kaverni poteka nato tudi ogled filma na temo 1. svetovne vojne.

V mesecu marcu organizirajo *gregorjevanje*, ki zajema spuščanje lučk pod mostom čez reko Sočo.

Društvo Korada sodeluje tudi z drugimi društvi in organizacijami. Veliko sodelujejo s taborniki roda Odpornih želv, s katerimi skupaj organizirajo pohode, pomagajo pa jim tudi pri organizaciji največje prireditve Štokolo fest, saj jo organizirajo v prostorih, ki so v lasti tabornikov. Sodelujejo tudi z Društvom upokojencev, ki jim prav tako nudijo svoje prostore, sodelujejo pa tudi na čistilnih akcijah, ki jih TD Korada organizira. Občasno poteka sodelovanje tudi z drugimi okoliškimi društvi.

Društvo se financira iz občinskih razpisov Občine Kanal ob Soči.

V prihodnje društvo vidi kot enega glavnih povezovalcev lokalnega prebivalstva in člen, s katerim bi se prebivalstvo lahko identificiralo. Želijo si uveljavitve praznika Štokolo fest med širšo javnostjo, kar bi pripomoglo k identifikaciji prebivalstva s tem praznikom. Dobrodošli so novi člani društva, želijo pa si tudi rasti in razvoja društva ter večjega posluha občine Kanal ob Soči.

KULTURNO-TURISTIČNO DRUŠTVO LOKOVEC

Pogovarjali smo se s predsednikom društva, g. Miroslavom Šuligojem Bremcem (osebna komunikacija, 28. julij 2017).

Vas Lokovec leži v zahodni Sloveniji na vzhodnem in tudi najbolj hribovitem delu Banjške planote. Leži na brezvodnem kraškem svetu in velja za eno najdaljših vasi v Sloveniji. Območje, poraščeno z bukovimi drevesi, so prvi naselili oglarji in ga preoblikovali do te mere, da se je kasneje razvilo pašništvo. Od nekoč 1200 prebivalcev jih danes živi le še 300.

Vaščani so na idejo o ustanovitvi društva prišli v času, ko so se visoko ležeče vasi začele krčiti. Zapiranje raznih ustanov, kot so šole in trgovine, ter precejšnja oddaljenost od

mestnega središča so botrovali k selitvi prebivalstva v mesto. Na pol prazna vas si je želela družabnega življenja, in ker je za organizacijo dogodkov potrebna združitev v neko formalno skupino, so leta 2000 ustanovili Turistično društvo Lokovec. Društvo že od samega začetka šteje približno 70 članov, ki pa večinoma niso prebivalci vasi Lokovec. V društvo se včlanjajo tudi zunanje osebe, ki jih na vas veže kakšen poseben spomin, ali pa po odhodu v mesto še vedno čutijo pripadnost domačemu kraju. Pred leti so bili v društvo včlanjeni tudi Italijani. Sogovornik pove, da so znotraj društva imeli nekoč tudi otroško skupino, danes je v društvu približno 10 mladih, večina članov pa je starosti v razponu med 40 in 60 let. Društvu pomagajo tudi nečlani društva oziroma simpatizerji, ki na pomoč priskočijo le priložnostno.

Program dejavnosti, ki jih društvo organizira, se bolj oprijema kulturne kot turistične vsebine, zato so nazivu društva dodali predznak »kulturno«. Kulturno-turistično društvo Lokovec gradi na etnologiji, raziskovanju tega področja in identifikaciji kraja. Prireditve, ki jih organizirajo, so nekomercialne in se ne spuščajo na raven všečnosti. Na prireditvi *Kovaški odmev*, ki je tudi krajevni praznik, je bila namesto ansambla klasična glasba z opernimi arijami. V septembru načrtujejo tudi prireditev Etno Afrika v sodelovanju z izvajalci etno glasbe iz Malija. Sogovornik pravi, da so na ta način odprti do drugačnosti in lahko merilo ostalim prireditvam v okolici. Društvo organizira tudi en pohod, *Pohod na Lašček*, ki je najvišji vrh Banjške planote.

Sogovornik pove, da so raziskovali ljudsko petje in ustanovili skupino Domači pevci iz Lokovca in godčevsko skupino »Vesel Garenjkančane«. Dobro desetletje so prirejali tudi koncert Nekoč je bila pesem, kjer so izvajali poustvarjeno ljudsko glasbo, zapeto in izvajano na način, kot so jo izvajali včasih.

Društvo vsako leto izda glasilo Pro LOKO Lokovec, izdali pa so tudi naslednje knjige z etnološko vsebino: Šolstvo v Čepovanu, Lokovcu in na Lokvah, Oblačilna kultura na Trnovsko-Banjški planoti in Doneski k oglarstvu Zahodne Slovenije.

KTD Lokovec najbolj sodeluje s TD Kropa, in sicer na prireditvi Kovaški šmaren predstavlja kovaško dediščino in dediščino Banjške planote, in s TD Banjšice. Sogovornik navede tudi sodelovanje z ostalimi organizacijami: Folklorna skupina Kal nad Kanalom, Gasilsko društvo Čepovan in Mladinski center Nova Gorica.

Društvo se financira s sredstvi občinskega razpisa MONG, sredstvi občinskih razpisov za kulturo, iz Javnega sklada Republike Slovenije za kulturne dejavnosti (JSKD), sredstvi TZS (za eno prireditev), z gostinsko dejavnostjo na prireditvi, včasih so del tudi kakšnega evropskega projekta.

Predsednik društva pove, da so se več let trudili urediti kovaški muzej, po 14 letih pa se jim bo uresničil še cilj ustanovitve Centra tehniške dediščine za območje Goriške. Center bo imel

funkcijo promotorja dediščine, informacijske točke za turiste, predstavljal pa bo tudi kulturno in socialno stičišče domačinov in ljudi iz širše okolice.

TURISTIČNO DRUŠTVO SOLKAN

Pogovarjali smo se s predsednikom društva, g. Brankom Belingarjem (osebna komunikacija, 22. julij 2017).

Solkan leži na levem bregu reke Soče, na izhodu iz Soške doline na Goriško polje. Naselje predstavlja severni del Nove Gorice, še dodaja predsednik društva.

Ideja o ustanovitvi TD Solkan se je porodila pred 12 leti, ko sta takratna predsednica Krajevne skupnosti Solkan in še ena domačinka razmišljali, kako promovirati naselje, da bi se identificiralo več kot le z nazivom predmestja Nove Gorice. Od takratnih 16 članov jih je aktivnih le še 9 starejših domačinov. Kot razlog, da mladih ni v društvu, predsednik navaja kritiziranje delovanja društva s strani »pametnih« domačinov. Mladina posledično zgubi voljo do dela.

Društvo vsako zadnjo soboto v oktobru organizira tradicionalni *Pohod po poteh soške fronte*, v sodelovanju z zamejskimi društvi iz Št mavra in Gorice pa v mesecu maju organizira *Mednarodni pohod treh mostov*.

Pet let zapored so prirejali kulturno-zabavne julijske večere, kjer so posamezniki in ansambli dobili možnost predstavitve javnosti.

Drugi prireditve in dogodkov v lastni organizaciji nimajo, so pa odlični v povezovanju in sodelovanju z drugimi društvi in organizacijami, kot na primer s KS Solkan, solkanskimi mažoretkami, z Rezbarskim, intarijskim in restavratorskim društvom Solkan, Kulturnim društvom Sabotin ter z zamejci iz Št mavra in Gorice.

Skupaj s TD Nova Gorica in TD občine Šempeter-Vrtojba sodelujejo pri vsakoletnem projektu Ogledalo mojega okolja, kjer lokalni, trgovine in šole tekmujejo v urejenem videzu.

Društvo se financira s sredstvi iz občinskega razpisa, sponzorji in srečelovom.

Cilji društva so ureditev postajališč za avtodome, premik pisarne TIC na lepšo lokacijo, izdelava brvi pri kajakaškem centru, organizacija ogledov mesta, ureditev pešpoti.

KULTURNO-TURISTIČNO DRUŠTVO VOGRSKO

Pogovarjali smo se s predstavnikom društva in bodočim predsednikom, g. Žigo Marvinom (osebna komunikacija, 7. avgust 2017).

Vas Vogrsko leži v spodnji Vipavski dolini na stičišču Vipavske in Soške doline. Ima odlično lego z veliko obetavnimi turističnimi znamenitostmi, malo manj je tu prisotna kulturna dediščina. Skupaj s sosednjim naseljem Renče tvorita občino Renče-Vogrsko.

Podatkov o nastanku društva in letnici začetka sogovornik ni navedel, prav tako nihče izmed ostalih članov ne ve, kdaj in zakaj je prišlo do ustanovitve društva.

V sklopu TD Vogrsko delujeta Pihalni orkester Vogrsko in pripadajoča godbeniška šola, Pevski zbor Lijak, ki se je lani preimenoval v Vokalno skupino Lijak in ženski pevski zbor Ogrinke. Vsaka od omenjenih podsekcij organizira do dva večja dogodka letno, kjer predstavljajo svoje dejavnosti. Zbori in pihalni orkester se udeležujejo tudi raznih tekmovanj na državni in evropski ravni, predstavniki godbeniške šole pa s predstavitvami glasbil po osnovnih šolah iščejo nove člane. Podsekcije društva sodelujejo tudi na raznih okoliških prireditvah.

Društvo vsako leto sodeluje tudi na pustovanju v Šempetru pri Gorici, kasneje pa se z izbrano masko sprehodijo po vasi, da se predstavijo sokrajanom. Organizirajo tudi *martinovanje*, v sodelovanju s krajevno skupnostjo Vogrsko pa vsako leto tudi *dvigovanje maja* in *kresovanje*.

Občasno sodelujejo s sosednjimi društvi, kot je npr. društvo Mladi Renče-Vogrsko, s katerimi so skupaj pripravili 85-letnico delovanja Pihalnega orkestra Vogrsko.

Društvo se financira z denarjem iz občinskih razpisov in javnega sklada, s sponzorskimi sredstvi in prostovoljnimi prispevki ter članarinami in prijavninami v pihalnem orkestru in godbeniški šoli.

Mavrin si v prihodnje želi delovanje društva razširiti tudi v turistični smeri, saj je trenutno, kot pravi, poudarek zgolj na kulturi. Želijo si organizacije dogodkov tudi izven svoje občine in sodelovanja z več okoliškimi društvi, želijo si tudi, da bi bila društvo in kraj še bolj prepoznavna.

TURISTIČNO DRUŠTVO PRVAČINA

Pogovarjali smo se s predsednikom društva, g. Tomažem Pavlico (osebna komunikacija, 8. avgust 2017).

Vas Prvačina se nahaja v Spodnji Vipavski dolini na dostopni lokaciji z veliko možnostmi rekreacije. Iz vasi je možen dostop do reke Vipave in aktivnosti ob njej, z najvišje ležeče točke vasi, Mandrije, pa se razprostira pogled na Vipavsko dolino.

Društvo je nastalo leta 2000 skupaj s Praznikom breskev, ki ga v Prvačini organizirajo že 17 let. Pridelovanje breskev je v tem kraju prisotno veliko časa, tako so krajani prišli na idejo, da bi temu sadežu posvetili svoj praznik. Ob ustanovitvi je društvo štelo približno 50 članov, do danes je število naraslo na 100 članov, njihova povprečna starost je okrog 30 let. V društvu

deluje veliko mladih članov, ki jih, kot pove sogovornik, uspešno motivirajo za delo. Organizacijo Praznika breskev skušajo izkoristiti tako za druženje kot promocijo kraja, zato krajani radi pristopijo k organizaciji in se celo ponudijo v pomoč. Veliko poudarka dajejo na vključevanju mladih v samo organizacijo, kar zajema upoštevanje njihovih idej in predlogov pri formiranju programa.

Turistično društvo Prvačina poleg osrednjega *Praznika breskev* organizira še *pustovanje, izrezovanje okrasnih buč na noč čarovnic, prižig novoletnih lučk z obiskom dedka Mraza, praznovanje ob dnevu žena, dvigovanje mlaja in pravljичni pohod* v sklopu Praznika breskev.

Aktivno sodelujejo s Prosvetnim društvom Franceta Bevka in njegovima podsekcijama mažoretke in pihalni orkester, Društvom žena iz Prvačine, Društvom za ohranjanje kulturne dediščine aleksandrink, društvom Škulja Vogrsko ter drugimi okoliškimi društvi in krajevnimi skupnostmi. Sodelovanje poteka na ravni izmenjave prireditvene opreme ter obiskovanja in sodelovanja na prireditvah drugih društev.

Društvo se financira preko občinskega razpisa, sponzorskih sredstev in z gostinsko dejavnostjo na prireditvah.

Društvo si kot cilj postavlja povezovanje in druženje mladih, vzdrževanje organizacije dogodkov, v bodoče pa si želijo tudi kakšnih skupnih projektov s Turistično zvezo TIC Nova Gorica, s katero za zdaj še ne sodelujejo.

3.4.2 Odnos lokalnega prebivalstva do dejavnosti turističnih društev

Zunanji in notranji udeleženci lahko organizacijo različno ocenjujejo. Z analizo zunanjega okolja ugotovimo, ali organizacija dosegla svoj namen ter zadostuje potrebam, zaradi katerih je bila ustanovljena. Pogoji na tržišču, predpisi in zakoni ter zunanji udeleženci organizacije so tri področja analize zunanjega okolja (Tavčar 2005, 177). Skozi slednje področje bomo ugotavljali, kakšen odnos ima lokalno prebivalstvo do dejavnosti turističnih društev.

V analizo smo vzeli naključne osebe iz vasi, kjer deluje izbrano turistično društvo. V vsaki vasi smo intervjuvali 5 oseb, ki niso včlanjene v turistično društvo. V 13 vaseh smo tako izvedli 65 osebnih intervjujev. Izbranih turističnih društev je sicer 14, vendar v vasi Lokve delujeta dve turistični društvi, ki sta članici Turistične zveze TIC Nova Gorica. Zaradi navedene izjeme so naključne osebe v vasi Lokve odgovarjale o poznavanju obeh turističnih društev.

Z analizo smo ugotavljali, kako lokalno prebivalstvo sprejema dejavnosti domačih turističnih društev ter kakšen pomen pripisuje obstoju društva. Predsedniki turističnih društev so v intervjuju odgovarjali tudi na vprašanje o tem, kako po njihovem mnenju lokalno prebivalstvo

sprejema dejavnosti društva. Iskali smo torej povezavo med pogledi vodstva društva na eni strani in lokalnega prebivalstva na drugi.

KULTURNO-TURISTIČNO DRUŠTVO VITOVLJE

Odnos lokalnega prebivalstva do dejavnosti, ki jih društvo organizira, je pozitiven, obenem pa Kompara navaja, da so nekateri vaščani premalo aktivni in na dogajanje »gledajo od daleč«. Dodaja, da je eden izmed ciljev društva tudi motivirati ostale domačine in jih vključiti v društvo.

Iz analize intervjujev ugotavljamo, da lokalno prebivalstvo sprejema dejavnosti društva in jih v veliki meri tudi prepozna. Enoglasno prepoznava osrednjo prireditev, Praznik kostanja, omenjajo tudi proslavo ob dnevu državnosti in Pohod z baklami. Manj kot polovica dejavnosti društva tudi obiše in kot predlog navaja obogatitev dogajanja.

KULTURNO-TURISTIČNO DRUŠTVO OSEK

Po besedah predsednice je bilo lokalno prebivalstvo sprva navdušeno nad dejavnostmi društva, saj je v vas prineslo veliko novosti in možnosti druženja. Največji prireditvi Harmonikaški večer in Nasmeh poletju sta še vedno dobro obiskani, zanimanje za razstave in druge dogodke pa z leti upada. Večina prebivalcev dejavnosti društva domnevno sprejema, sogovornica pa izpostavlja določen segment prebivalcev, ki jih delovanje društva ne zanima.

S pomočjo analize intervjujev ugotavljamo, da lokalno prebivalstvo vasi Osek prepozna prireditvi Harmonikaški večer in Nasmeh poletju, omenja tudi razstave. Manj kot polovica dejavnosti društva podpre z obiskom, predlogov za društvo s strani domačinov ni.

TURISTIČNO DRUŠTVO OZELJAN-ŠMIHEL

Predsednica pravi, da lokalno prebivalstvo pozitivno sprejema dejavnosti, ki jih izvajajo. Nekaterim prebivalcem dejavnosti veliko pomenijo, in to izražajo z obiskom prireditev in pohodov, spet drugi pa se za družabno življenje na vasi ne zanimajo. Predsednica poudarja, da društvo s prireditvami ohranja Grajski vrt (kjer potekajo osrednje prireditve), skrbi za druženje itd.

Iz analize intervjujev, ki smo jih opravili z naključnimi domačini v vaseh Ozeljan in Šmihel, opazamo, da je predvidevanje predsednice pravilno. Na vprašanje o poznavanju dejavnosti domačega društva so vsi vprašani prepoznali osrednjo prireditev, Praznik polente, takoj za njo je sodelovanje v projektu Tematski pohod od Lijaka do Sekulaka in Pohod na Skozno. Imenovali so še prireditev Poletna polenta, ki je sicer del Praznika polente, božični pohod z baklami, pohod na Vodice in Grajsko poroko. Lokalno prebivalstvo je enoglasno pohvalilo dejavnosti društva in izrazilo strinjanje z dejavnostmi, ki jih izvajajo. Dejavnosti pogosto podprejo tudi z obiskom.

TURISTIČNO DRUŠTVO ŠEMPAS

Predsednik društva navaja, da lokalno prebivalstvo sprejema vse dejavnosti društva, pogreša pa večjo aktivnost in pripravljenost sodelovanja ljudi kot simpatizerjev društva.

S pomočjo analize intervjujev z domačini vasi Šempas ugotavljamo, da vsi vprašani poznajo osrednjo prireditev društva, Praznik Šempasa – Mohorjevo. Omenjajo tudi dvigovanje mlaja, Mohorjeve večere in sodelovanje v projektu Tematski pohodi od Lijaka do Sekulaka. Vprašani menijo, da so aktivnosti društva dobre in da je izvajanje v okviru zmožnosti. Predvidevanje predsednika društva se ujema s podatki analize naključnega vzorca v vasi Šempas.

TURISTIČNO DRUŠTVO BANJŠICE

Predsednik TD Banjšice navaja, da lokalno prebivalstvo načeloma sprejema vse dejavnosti, ki jih organizirajo. Nekateri dogajanje pohvalijo in podprejo z obiskom, nekje 20 % pa je takšnih, ki jim je vsaka dejavnost odveč in finančno nepredstavljiva.

Analiza intervjujev z domačini Banjšic potrjuje zgoraj napisano mnenje predsednika društva. Vprašani enoglasno prepoznavajo največjo prireditev društva, Praznik košnje, sledi ji Pohod po Banjški planoti. Domačini omenjajo tudi konjenišvo oziroma šolo jahanja, ki pa ni v izvedbi turističnega društva. Vprašani omenijo tudi Aktiv kmečkih žena in organizacijo izletov. Lokalno prebivalstvo sicer sprejema dejavnosti društva, redko pa jih podpre z obiskom. Naletimo na mnenje, da zadnja leta organizacija peša in društvo izumira. Predlagajo vključitev mladine, odprtost za novosti, eden vprašani je izrazil tudi naveličanost nad Praznikom košnje (prireditev je bila letos organizirana že 35-ič).

TURISTIČNO DRUŠTVO KOLOVRAT LIG

Po besedah predsednika lokalno prebivalstvo sprejema vse dejavnosti, ki jih kot društvo izvajajo, in se jih tudi udeležuje.

S pomočjo analize intervjujev lokalnega prebivalstva vasi Lig lahko potrdimo zgornji stavek. Vprašani enoglasno prepoznavajo osrednjo prireditev društva, Praznik kostanja (navajajo jo kot prvo pri vprašanju o poznavanju dejavnosti društva). Omenjajo tudi pohode, vendar se imen ne spomnijo, Shod na Marijino Celje, miklavževanje in pustovanje. O dosedanjih dejavnostih društva nimajo pripomb, imajo pa številne predloge o obogatitvi dogajanja na vasi. Predlagajo več aktivnosti za mlade, družabna srečanja, plesne večere. Izpostavljajo dejstvo, da jim je vaška trgovina predstavljala edino druženje, danes ko trgovine ni, pa se z vaščani niti ne poznajo.

TURISTIČNO DRUŠTVO BRANIK

Predsednica društva navaja, da lokalno prebivalstvo pozitivno sprejema vse dejavnosti, ki jih izvajajo, in jih podpira z obiskom.

S pomočjo analize intervjujev, ki smo jih opravili z domačini iz Branika, opazamo, da lokalno prebivalstvo sicer podpira vse dejavnosti društva, nima pa mnenja o delovanju društva, saj ga večina slabo pozna. Le dobra polovica vprašanih prepozna osrednjo prireditvev društva, B`ndimsko kvaternico, prav toliko jih omeni tudi pohod, vendar ne poimensko. Omenjajo še letošnjo novost, tržnico na Gradu Rihemberk.

TURISTIČNO DRUŠTVO LOKVE in TURISTIČNO-KULTURNO IN ŠPORTNO DRUŠTVO LO-KO LOKVE

Predsednik TD Lokve navaja občutke, da lokalnemu prebivalstvu ni mar za dejavnosti, ki jih društvo izvaja. Kljub odprtosti za ideje, ki jo društvo ponuja vaščanom, ti niso pripravljeni sodelovati. Predsednik dodaja, da je med lokalnim prebivalstvom zaznal zadovoljstvo s krajevnim praznikom, ki je v mirno vas prinesel pestro dogajanje.

Predsednik TKŠD LO-KO Lokve pove, da je pred vojno v vasi Lokve živel okrog 600 prebivalcev, nato se je z odseljevanji v novonastalo mesto Nova Gorica zaradi boljše službe preselilo veliko ljudi, zato je v vasi ostalo manj kot 100, večinoma starejših prebivalcev. Ti so danes stari med 70 in 80 let in, kot pove Kolenc, jih dejavnosti društva ne zanimajo toliko. Kljub temu pa je mnenja, da prebivalstvo dobro sprejema dejavnosti društva.

Oba predsednika sta usklajena v dejstvu, da lokalno prebivalstvo ne zanimajo dejavnosti društva. To potrjuje tudi analiza intervjujev z naključnimi prebivalci vasi Lokve, ki poleg tega, da sta samo dva od petih vprašanih omenila TD Lokve, TKŠD LO-KO Lokve pa nihče, tudi ne vedo, kaj je njun namen. Omenijo pohode (brez poimenovanja), čiščenje poti, skrb za ureditev vasi, nihče pa ni izpostavil osrednje prireditve Lokvarski praznik, ki je bila sicer letos organizirana prvič po šestih letih mirovanja društva.

TURISTIČNO DRUŠTVO KORADA DESKLE-ANHOVO

Predsednica društva meni, da lokalno prebivalstvo podpira dejavnosti, ki jih izvaja društvo, želijo si le večjega obiska lokalnega prebivalstva na njihovih prireditvah.

Z analizo intervjujev ugotavljamo, da lokalno prebivalstvo sicer sprejema dejavnosti društev, ne ve pa, katere, ker jih ne pozna. Dva vprašana sicer navedeta pohod, vendar brez poimenovanja. Vprašani vedo o društvu le to, da obstaja, posledično mnenja o njihovem delovanju ne morejo izraziti. Prav tako dejavnosti društva ne obiskujejo, večina nima nobenega predloga za društvo, le en vprašani je izrazil željo po pestrejšem dogajanju.

KULTURNO-TURISTIČNO DRUŠTVO LOKOVEC

Predsednik društva pravi, da lokalno prebivalstvo pozitivno sprejema dejavnosti. Dodaja, da je društvo glavni akter razvoja vasi, pridobili so si tudi določeno ime, ne podrejajo pa se mnenjem domačinov.

Iz analize intervjujev ugotavljamo, da lokalno prebivalstvo podpira dejavnosti društva in jih tudi obiskuje. Le en vprašani je izrazil nestrinjanje z zamisljimi društva. Poznavanje dejavnosti društva med prebivalci vasi Lokovec je različno. Več kot polovica vprašanih prepozna Pohod na Lašček in tradicionalno osrednjo prireditev Kovaški odmev. Omenijo še delovne akcije, predstavitev kovaštva na prireditvi Kovaški šmaren v Kropi, izlete in muzej kovaštva.

TURISTIČNO DRUŠTVO SOLKAN

Predsednik TD Solkan navaja, da lokalno prebivalstvo za zdaj pozitivno sprejema dejavnosti društva, zadovoljstvo vidi predvsem pri mednarodnem Pohodu treh mostov.

Iz analize intervjujev naključnih prebivalcev Solkana ugotavljamo, da skoraj vsi vprašani vedo, da društvo obstaja, ne poznajo pa dejavnosti, ki jih društvo izvaja. En vprašani omeni pohode, vendar ne poimensko, ogleda mesta in proslave, ki pa niso organizirane s strani društva. Večina vprašanih se dogodkov in prireditev društva ne udeležuje, skeptični so tudi pri podpori dosedanjega delovanja društva. Večinoma nimajo nobenega konkretnega predloga za društvo, z izjemo enega vprašanega, ki predlaga boljšo lokacijo pisarne Turističnoinformacijskega centra – TIC.

KULTURNO-TURISTIČNO DRUŠTVO VOGRSKO

Po mnenju predsednika društva lokalno prebivalstvo sprejema dejavnosti, ki jih društvo organizira, in se dogodkov v lepem številu udeležuje, pogreša pa večjo udeležbo prebivalcev iz okoliških krajev.

S pomočjo analize intervjujev ugotavljamo, da naključni domačini slabo poznajo dejavnosti društva. Manj kot polovica jih omenja koncerte pevskih zborov in pihalnega orkestra. Vprašani podpirajo dosedanje delovanje društva, manj kot polovica je izrazila željo po pestrejšem dogajanju na Vogrskem.

TURISTIČNO DRUŠTVO PRVAČINA

Po mnenju predsednika društva lokalno prebivalstvo pozitivno sprejema dejavnosti društva, obstajajo pa tudi posamezniki, ki delovanje zavirajo.

Iz analize intervjujev, opravljenih z lokalnim prebivalstvom, ugotavljamo, da vsi vprašani prepoznajo osrednjo prireditev Praznik breskev, omenjajo tudi športne dejavnosti, pohode,

pihalni orkester in aleksandrinke. Vprašani podpirajo in pohvalijo aktivnost društva, večina vprašanih ne bi ničesar spreminjala, želijo si le takšne vztrajnosti in aktiviranja mladine.

Največja odstopanja v mnenjih ene in druge strani opazamo pri TD Lokve in TKŠD LO-KO Lokve, saj slednjega vprašani ne poznajo, o TD Lokve v glavnem vedo le, da obstaja. Velika odstopanja opazamo tudi pri Turističnih društvih KORADA Deskle-Anhovo in Solkan, saj vprašani v glavnem ne poznajo vloge obstoja društva. Slabše poznavanje domačega društva beležimo tudi pri turističnih društvih KOLOVRAT LIG in Branik.

4 DESTINACIJSKI MANAGEMENT

Destinacijski management ima odločilno vlogo pri dolgoročnem razvoju turizma na destinaciji. Neusklajenost med ponudbo in povpraševanjem privede do vplivov turizma, ki so v osnovi ekonomski, okoljski in družbeni. Naloga managementa je, da zmanjšuje negativne vplive turizma ter povečuje pozitivne ter uspešno preoblikuje komparativne prednosti v konkurenčne (Vodeb 2014).

4.1 Koncepti destinacijskega managementa

Destinacijski management lahko obravnavamo z organizacijskega in procesnega vidika. Slednji se osredotoča na temeljne funkcije managementa, in sicer na organiziranje, marketing, izvedbo in kontrolo kakovosti turističnih storitev, osnova pa je sledenje trajnostnemu razvoju turizma (Juvan 2010, 52).

Organizacijski vidik temelji na povezovanju naslednjih osnovnih subjektov oziroma deležnikov (Juvan 2010, 52):

- gospodarstvo (zasebni sektor),
- oblast (javni sektor) in
- civilna družba s turisti in z lokalnim prebivalstvom.

Deležniki so v procesu razvoja turizma samostojni, pri sprejemanju svojih poslovnih odločitev in razvojnih smernicah pa spoštujejo interese celotne turistične destinacije in sledijo politikam integrativnega razvoja.

Z uspešen razvoj turizma je potrebno sodelovanje vseh treh deležnikov.

Izhajajoč iz organizacijskega koncepta, destinacijski management sestavljajo štirje stebri:

- javni ali zakonodajni,
- gospodarski ali zasebni,
- okoljski,
- antropološki ali steber ljudi v turizmu.

Javni steber združuje zakonodajno in izvršilno oblast, ki vsem deležnikom na lokalni, regionalni in lokalni ravni določa pravno podlago za razvoj turizma na destinaciji. Gospodarski steber je osnovni steber za zagotavljanje nastanitvenih kapacitet in prostočasnih objektov na destinaciji. Lastniki kapitala, investitorji ter turistična in neturistična podjetja s svojimi interesi in dejavnostjo vplivajo na razvoj turizma. Pomembno vlogo igra povezovanje med omenjenimi subjekti, ki zagotavlja konkurenčno in kakovostno turistično ponudbo. Povezovanje odnosov in vplivov razvoja turizma na ruralno okolje turistične destinacije pa predstavlja okoljski steber. Oblikovanje pogojev razvoja trajnostnega turizma je temeljno vodilo destinacijskega managementa. V antropološkem stebru se prepletajo odnosi med vsaj

tremi skupinami ljudi, ki imajo pomembno vlogo pri razvoju turizma. V prvo skupino uvrščamo turiste in obiskovalce, za katere se oblikuje turistična ponudba in predstavljajo potencialne potrošnike. Druga skupina so stalni in začasni prebivalci, pri katerih razlikujemo med prebivalci, ki so v turizmu zaposleni, in prebivalci, ki nimajo neposredne povezave s turizmom. Obema skupinama pa destinacija predstavlja domače okolje. Zadnja skupina so dnevni migranti, ki destinacijo obiskujejo zaradi dela, izobraževanja ali poteka zdravljenja (Juvan 2010).

4.2 Turistična destinacija

»Razvoj letalskega prometa v sedemdesetih letih 20. stoletja« (Colarič-Jakše in Veljković 2014, 129) in posledično pojav množičnega turizma ter številnih negativnih učinkov na naravno in kulturno okolje ter družbo so botrovali k nastanku pojma turistična destinacija (Vodeb 2010, 11). Predhodna pojma turistični kraj ali turistično mesto sta tako dobila novo ime (Colarič-Jakše in Veljković 2014, 129) oziroma razširjen naziv. Nastal je zaradi potrebe turistov po skupku proizvodov in storitev (integralni turistični proizvod), skoncentriranih na enem mestu (Vodeb 2010, 11).

Destinacija je beseda latinskega izvora (lat. *Destinatio* = cilj, mesto) in zaradi kompleksnosti težko definirana. Geografski prostor ene ali več občin s pestro ponudbo turističnih storitev, ki so vzrok za izbiro turistovega cilja (Vodeb 2010, 14) še zdaleč ni edina, še manj pa enotna definicija pojma turistične destinacije. Če se osredotočimo na geografski prostor destinacije, je ta lahko od velikosti celotne države do majhnega naselja, pri tem pa gre lahko tudi čez državne meje (Baruca in Nemeč Rudež 2011, 29).

Juvan (2010) opredeljuje destinacijo kot zaključeno enoto, v kateri različni turistični ponudniki narekujejo razvoj turizma. García Almeida, Balbuena Vázquez in Cortés Macías (2014, 33) opisujejo turistično destinacijo kot kraj ali mesto, ki so ga oblikovali zgodovina, turistični razvoj ter socialni in kulturni vidiki.

Morrison (2013, 4) navaja ključne karakteristike opredelitve turistične destinacije. Pričenja z navedbo, da je turistična destinacija geografsko območje z eno ali več mejami. Gre za kraj, kjer turist lahko prespi in kjer je poleg nastanitvenih kapacitet tudi druga turistična infrastruktura. Destinacijski management koordinira turistične in marketinške aktivnosti ter skrbi za imidž destinacije. Destinacijo sestavlja večje število deležnikov, ki se ravnaajo v skladu s politiko destinacije.

Destinacija ni statična, ampak se dinamično pomika skozi faze cikla evolucije. V prvi fazi, fazi raziskovanja, je destinacija neokrnjena, z malo turistov, s siromašno turistično ponudbo in brez transportnih povezav. V fazi angažiranja destinacija izboljšuje turistično ponudbo, število turistov raste in pojavijo se potrebe po dodatni turistični infrastrukturi. V fazi razvoja

je lahko na destinaciji, na vrhuncu sezone, več turistov kot lokalnih prebivalcev, zato obstaja možnost zmanjšanja kakovosti storitev. Posledica slabega planiranja na nacionalni in regionalni ravni se kaže v fazi utrditve, ko se število turistov zmanjšuje. Ko destinacija preide v fazo stagnacije, za turiste ni več zanimiva, običajno so prisotni tudi ekološki in ekonomski problemi. Destinacija je v fazi propadanja, ko za vedno izgubi turiste in živi le od prihodkov dnevnih izletov ter vikend obiskov. Naloga managementa destinacije je, da prepozna to fazo in destinacijo usmeri v fazo pomlajevanja. Nova doživetja, novi turistični proizvodi ter alternativne oblike turizma osvežijo in prerodijo destinacijo. Življenjski cikel se tako znova začne (Gomezelj-Omerzel 2006, 17–18).

4.3 Organiziranje na ravni turistične destinacije

Destinacija je vodena s strani večjega števila deležnikov (javni sektor, vlada, različne organizacije, lokalno prebivalstvo). Vsak izmed njih pa zagovarja svoja stališča in interese, in prav to je razlog za kompleksnost turistične destinacije. Usklajevanje med deležniki pa je posledica dobre organiziranosti na ravni turistične destinacije (Vodeb 2014).

Od organiziranosti turizma na ravni destinacije pa je odvisen tudi uspeh razvoja turistične dejavnosti (Colarič-Jakše in Veljković 2014, 203). Z navedenim se strinja tudi Vodebova (2014, 63), ki pravi, da »šele ustrezna organiziranost turizma na nivoju turistične destinacije predstavlja priložnost za doseganje in ohranjanje dolgoročne konkurenčne sposobnosti na turističnem trgu«.

Usklajenost in sodelovanje med deležniki je pogoj za uspešno delovanje turistične destinacije. Za nadzor nad učinkovito organizacijo delovanja destinacije je nujna ustanovitev krovne organizacije. Njena naloga je določitev ciljev turističnega razvoja in oblikovanje konkurenčne strategije destinacije (Vodeb 2014).

Veliko deležnikov oz. ponudnikov storitev nima dovolj lastnih znanj, da bi zadovoljilo cilje politike destinacije ter prispevalo k njeni kakovosti. Trg pričakuje kakovostno in edinstveno turistično storitev. Prav tako pričakuje celovit nastop destinacije in za zagotovitev celostne podobe je sistem destinacije treba upravljati (Vodeb 2014).

Strukturo destinacije predstavljajo tri osnovne skupine udeležencev na destinaciji, in sicer turisti, turistično gospodarstvo, ki je nosilec turistične ponudbe, in okolje, kamor uvrščamo tudi lokalno prebivalstvo (Vodeb 2014).

Morrison (2013, 222) navaja, da je vključevanje lokalnega prebivalstva v projekte destinacije in ohranjanje dobrih odnosov z njimi glavna vloga destinacijskega managementa. Z navedenim se strinja tudi Vodebova (2014), ki dodaja, da je potrebno spodbujanje sodelovanja lokalnega prebivalstva in iskanje skupnih interesov v procesu načrtovanja razvoja turistične destinacije.

Če lokalno prebivalstvo ni pripravljeno podpreti razvoja turizma, ga lahko kljub odličnemu destinacijskemu managementu ovira ali povsem prepreči (Juvan 2010, 37).

Najvišji organ za turizem v Sloveniji je Ministrstvo za gospodarstvo in internacionalizacijo. Sledita Slovenska turistična organizacija (STO) in Turistična zveza Slovenije (TZS), neposredna povezava z ministrstvom so obrtne in gospodarske zbornice. Na lokalni ravni pod občinami delujejo turistično-informacijski centri (TIC) in lokalne turistične organizacije (LTO), sledijo še turistične zveze in turistična društva.

4.4 Destinacija Nova Gorica

Imena destinacij so lahko vezana na atrakcije, na primer Disneyland, največkrat pa so geografsko pogojena (Baruca in Nemec Rudež, 2011), kot naša analizirana destinacija Nova Gorica.

Destinacija Nova Gorica zajema območje Mestne občine Nova Gorica, navaja predsednica Turistične zveze TIC Nova Gorica, ga. Dejana Baša (osebna komunikacija, 27. julij 2017). Lega v zahodnem delu Slovenije, med Alpami in morjem, je pomembna topografska značilnost. Juvan (2010, 35) jo opredeljuje kot idealno podlago za razvoj turizma. Poleg idealne lege je naravni vir tudi prijetna naravna klima, ki jo Baša (osebna komunikacija, 27. julij 2017) in Juvan (2010, 35) označujeta kot konkurenčno prednost.

Poznamo veliko tipov destinacij, najosnovnejša opredelitev razvršča destinacije v tri skupine, in sicer obalne, urbane in ruralne destinacije (Fletcher idr. 2013, 119). Za destinacijo Nova Gorica lahko rečemo, da je urbana zaradi bogate ponudbe v mestnem središču Nova Gorica, je pa tudi ruralna, saj pokriva tudi področja Trnovsko-Banjške planote in Spodnje Vipavske doline.

Baša pove, da so turistična društva poleg dopolnilnih dejavnosti ponudnikov (turistične kmetije, vinotoči, sobodajalstvo, oddaja apartmajev ...) pomemben akter ruralnega razvoja destinacije Nova Gorica. Lokalno prebivalstvo se na volonterski način združuje v društva in pripravlja razne prepoznavne praznike, ki privabljajo veliko obiskovalcev, največ domačih, pa tudi iz ostalega dela Slovenije. Baša se zaveda, da je za dejavnosti turističnih društev namenjenih malo sredstev, vseeno pa upa, da bodo društva še naprej nesebično in vztrajno opravljala svoje delo in razvijala turizem v svojih krajih (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

V destinacijo se prostovoljno združuje 14 turističnih društev, od tega jih 11 spada v Mestno občino Nova Gorica, dve društvi spadata v Občino Kanal ob Soči, eno pa v Občino Renče-Vogrsko.

Destinacija Nova Gorica se nahaja v fazi popolne rasti življenjskega cikla, kar je razvidno iz izračuna nočitev v nastanitvenih kapacitetah. Igralništvo je oblikovalo destinacijo Nova Gorica, vendar je strategija razvoja destinacije v letu 2002 zanemarila element igralništva, ki bi Novo Gorico oblikoval v izrazito igralniško destinacijo. Večji pomen je bil na razvoju podeželskega in mestnega turizma ter zaradi območja najhujših bitk 1. svetovne volje tudi zgodovinskega. Slednji je danes precej razvit, kar lahko vidimo iz zabeleženih obiskov hriba Sabotin, namreč samo v prvi polovici letošnjega leta so jih zabeležili 34.000 (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

Ciljni trg destinacije Nova Gorica delimo na primarni in sekundarni. V kategorijo slednjega se uvrščajo države Beneluksa oz. Nizozemska, primarni trg pa zastopajo Italija, Avstrija, Nemčija, Slovenija, Češka in Slovaška. Zadnji dve leti beležijo porast gostov iz Nemčije, Avstrije, Francije, Nizozemske in Belgije (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

Ovira za nadaljnji razvoj destinacije je težava pri opredelitvi občine, namreč jasne opredelitve, ali naj bo Mestna občina Nova Gorica izrazito turistična, ni. TZ TIC Nova Gorica je pripravila smernice razvoja, vendar bi bilo treba razviti strategijo razvoja z jasno opredelitvijo dejavnosti, s katero želi občina razvijati turizem (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

4.4.1 Turistična ponudba

Dejana Baša, predsednica TZ TIC Nova Gorica, navaja, da je igralništvo glavni element destinacije, po katerem je Nova Gorica postala bolj prepoznavna, tako v Sloveniji kot tudi v tujini. Zadnjih 20 let pa prihajajo v ospredje tudi ostali elementi, ki jih predsednica deli v tri skupine (osebna komunikacija, 27. julij 2017):

- produkti Vipavske doline: vino in kulinarika
- produkti Trnovsko-Banjške planote: šport in rekreacija
- produkti mesta Nova Gorica: grobnica Burbonov, frančiškanski samostan
Kostanjevica, rožni vrt burbonk, solkanski most, Sveta
gora in hrib Sabotin

Ostala ponudba, po kateri turisti povprašujejo, zajema naravno in kulturno dediščino, kolesarjenje in druge vrste športa, kot so kajakaštvo, padalstvo in nogomet. Slednji je bil včasih precej bolj popularen, saj je bila Nova Gorica destinacija športnih priprav nogometašev iz držav bivše Jugoslavije in nekaterih evropskih držav (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

Finančno gledano k turistični ponudbi destinacije Nova Gorica največ prispeva igralniški turizem. V zadnjih letih beležijo povečanje nočitev v Hit-ovih hotelih, samo v lanskem letu so jih zabeležili približno 141.000. Zanemarljivo ni niti število nočitev pri ostalih ponudnikih nočitvenih kapacitet v mestu in na podeželju. Število teh nočitev se giblje okrog 84.000 in so

odraz učinkovite promocije podeželja s strani TZ TIC Nova Gorica (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

Spremljanje trendov in prilagajanje spremembam je pomembno pri razvijanju turističnega proizvoda (Baruca in Nemec Rudež 2011, 102). Baša zaznava trend športa in kulinarike pri obiskovalcih destinacije Nova Gorica in posledično so letošnjo strategijo projektov razvili prav v tej smeri. Strategija temelji na GO produktih. Trenutno se izvajata projekta GO Aktiv in GO Gourmet, v pripravi pa sta še GO Kultur in GO Natur (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

4.4.2 Konkurenčne prednosti

Hitre spremembe na globalnem turističnem trgu silijo destinacije k razmišljanju o tem, v čem so boljše od konkurence. Uspešnost destinacije na turističnem trgu je rezultat učinkovitega razvoja njenih prednosti. Prednost, ki jo ima določena destinacija v primerjavi z drugimi, je konkurenčna prednost (Juvan in Uran 2010).

Konkurenčne prednosti destinacije Nova Gorica so predvsem geografskega značaja, in sicer dobra prepoznavnost v radiju 1000 km, lega na stičišču med Alpami in morjem, oddaljenost približno 130 km od najbolj znane evropske destinacije, Benetk. Destinacija je zelo raznolika, ima namreč vse, od višinskega dela – Trnovsko-Banjške planote do nižine – Vipavske doline. Center destinacije je mlado mesto Nova Gorica, ki je po 2. sv. vojni iz industrijskega nastalo turistično mesto. Destinacije se dotika tudi izjemna reka Soča, dobro podnebje pa daje odlične pogoje za padalstvo. Prav raznolikost je tisto, kar naredi destinacijo edinstveno (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

4.5 Turistična zveza TIC Nova Gorica

Upravljaivec oziroma vodja razvoja destinacije Nova Gorica je Turistična zveza TIC Nova Gorica, ki je bila ustanovljena 29. september 1989. Poleg Goriškega muzeja, Kompas Shopa in Kulturnega doma so ustanovni člani še nekatera turistična društva, in sicer TD Dobrovo, TD Dornberk, TD Nova Gorica, KTD Vitovlje in TD Kanal ob Soči (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

Turistična zveza TIC Nova Gorica spada pod krovno organizacijo Turistično zvezo Slovenije, ustanovljeno leta 1905. Prvotno imenovana Deželna zveza za pospeševanje tujskega prometa na Kranjskem je danes nacionalna turistična društvena organizacija, ki si prizadeva, da bi bile dejavnosti turističnih društev enakopravne sooblikovalke turizma skupaj z javnim in zasebnim sektorjem (TZS 2017).

Turistična zveza TIC Nova Gorica sodeluje s krovno zvezo v smislu izmenjave informacij in sodelovanja pri projektih (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

Vizija Turistične zveze TIC Nova Gorica je pospeševanje dejavnosti turističnih društev, razvoj in promocija turizma na območju Nove Gorice, informiranje turistov in spremljanje podatkov o prihodih turistov (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

V nadaljevanju bomo predstavili, če zveza uresničuje prvi del vizije, ki govori o pospeševanju dejavnosti turističnih društev.

4.5.1 Sodelovanje s turističnimi društvi

Turistična zveza TIC Nova Gorica sodeluje s KTD Vitovlje, TD Šempas, TD Ozeljan-Šmihel in KTD Osek v skupnem projektu Od Lijaka do Sekulaka. Vsako leto organizirajo pohod po tematski energijski poti skozi okoliške vasi: Vitovlje, Šempas, Osek, Ozeljan in Šmihel.

S TD Ozeljan-Šmihel v sklopu tradicionalnega Praznika polente organizirajo prireditev Poletna polenta. Idejna zasnova prireditve je bila podana s strani Turistične zveze, poteka pa v vasi Šmihel, kjer društvo ponuja polento, zabeljeno na več načinov.

Turistična zveza TIC Nova Gorica v sodelovanju s TD Šempas prireja vsakoletni Festival vin, v sklopu projekta Goriški okusi pa se društvo že 10 let predstavlja na Prazniku suhe robe v Ribnici s šempaško polento s pršutom in »točem«, ročno rezanim pršutom in šempaškimi štruklji.

KTD Vitovlje je eno izmed ustanovnih članov Turistične zveze TIC Nova Gorica. Z zvezo sodelujejo v smislu promocije prireditev preko spletne strani in pomoči pri organizaciji novinarskih konferenc.

S TD Solkan skupno sodelujejo na sejnih doma in v tujini ter promovirajo avtohton solkanski »regut«.

S TD Banjšice, TD Lokovec in KTD Osek sodeluje v smislu oglaševanja prireditev, s TD KOLOVRAT Lig pa v smislu informiranja o spremembah zakonodaj in raznih svetovanj.

S TD Branik, TD Lokve in TKŠD LO-KO Lokve sodelujejo v smislu promocije prireditev in skupne udeležbe na sejnih doma in v tujini.

Sodelovanja med TD KORADA Deskle-Anhovo in Turistično zvezo Nova Gorica ni, saj je predsednica zveze mnenja, da društvo geografsko spada v tolminsko regijo. Društvo ne prejema povabil na dogodke ali projekte, ampak zgolj na redne občne zборе. Slednjih se društvo ne udeležuje več, saj, kot pravi predsednica društva, ne čutijo pripadnosti zvezi.

TD Prvačina ne sodeluje s Turistično zvezo TIC Nova Gorica, si pa v prihodnje želijo skupnih projektov, ki bi pripomogli k promociji kraja.

KTD Vogrsko deluje večinoma na področju kulture, si pa v prihodnje želi zagnati tudi turistične dejavnosti in vzpostaviti sodelovanje s Turistično zvezo TIC Nova Gorica v skupnih projektih.

Iz analize sodelovanja med turističnimi društvi in Turistično zvezo TIC Nova Gorica, ugotavljamo, da je sodelovanje najbolj vidno s TD Šempas in TD Ozeljan-Šmihel, medtem ko z ostalimi turističnimi društvi zveza večinoma sodeluje le v smislu promocije prireditev in ostalih dogodkov.

Predsednica Turistične zveze TIC Nova Gorica, ga. Dejana Baša pravi, da pogojev za vključitev v zvezo ni ter da se zveza povezuje z vsemi turističnimi društvi, ki izrazijo željo po skupnem sodelovanju. Namen zveze je spodbujanje dejavnosti turističnih društev, pomoč pri promociji njihovih aktivnosti (prireditev in drugih dogodkov) in razvoju novih produktov in prireditev. Predsednica si želi, da bi se društva povezovala med seboj in z zvezo, saj je mnenja, da s skupnimi močmi lahko razvijejo nove projekte, naredijo boljšo promocijo ter pripomorejo k razvoju lokalnega okolja (osebna komunikacija, 27. julij 2017).

4.5.2 Mnenja turističnih društev o delovanju Turistične zveze TIC Nova Gorica

Vprašanja v intervjujih, ki smo jih izvedli s predsedniki in predstavniki turističnih društev, so se nanašala tudi na mnenje o delovanju TZ TIC Nova Gorica kot upravljavca destinacije ter o morebitnih stvareh, ki jih pogrešajo pri sodelovanju z zvezo.

Da bi se izognili morebitnim nadaljnjim sporom med zvezo in turističnimi društvi, ki bi lahko bili posledica izražanja mnenj o delovanju, smo mnenja zbrali in predstavili anonimno.

Na vprašanje o delovanju zveze je šest predsednikov turističnih društev izrazilo mnenje, da je pomanjkljivo oziroma da bi bilo lahko boljše. Trije vprašani predsedniki so pohvalili delovanje zveze, prav tako trije so mnenja, da zveza slabo opravlja svoje delo. V dveh društvih nimajo mnenja o delovanju zveze, saj z zvezo ne sodelujejo oziroma ne vedo, kaj je njena funkcija.

Iz pozitivnih mnenj smo razbrali, da so vprašani mnenja, da zveza mora obstajati, saj je edina vez med turističnimi društvi, ter da z denarjem, ki ga imajo, uspešno razpolagajo. Vprašani so izrazili slabo oziroma pomanjkljivo mnenje o delovanju zveze, saj menijo, da slabo povezuje turistična društva, je neagresivna pri iskanju finančne pomoči za društva, slabo sodeluje z Mestno občino Nova Gorica, je slab usmerjevalec turizma in brez vizije.

Predsednike društev smo vprašali tudi, kaj pogrešajo pri sodelovanju z zvezo. Dva predsednika ne pogrešata nič, medtem ko trije predsedniki pogrešajo podporo pri medijih, saj v društvu nimajo strokovnega znanja. Vprašani predsedniki so izpostavili tudi finančna sredstva, skupne projekte, srečanja za turistična društva ter obiske prirediteljev in drugih aktivnosti s strani vodstva zveze.

Iz analize sodelovanja med turističnimi društvi in zvezo ter mnenj vprašanih o delovanju zveze ugotavljamo pomanjkljivosti, zato bodo kot zadnja točka poglavja o destinacijskem managementu predstavljene smernice nove strategije sodelovanja med zvezo in turističnimi društvi.

4.5.3 Turistična društva kot deležnik pri soustvarjanju destinacije Nova Gorica

V magistrski nalogi smo se spraševali o pomenu turističnih društev pri razvoju destinacije Nova Gorica. Pri raziskovanju tega problema smo se opirali na tri ključna vprašanja, ki jih predstavljamo v nadaljevanju.

Raziskovalno vprašanje 1: Na kakšen način turistična društva pripomorejo k razvoju destinacije Nova Gorica?

Usklajevanje med udeleženci na destinaciji je odločilnega pomena, saj je ključ do edinstvenosti in celovitosti turistične ponudbe na destinaciji (Vodeb 2014, 52). Udeleženci oz. deležniki so ključni akterji managementa turistične destinacije. Vsak deležnik prispeva svoj delež za razvoj destinacije ter za to pričakuje določene koristi (Alič in Cvikel 2011, 63). Eden izmed pomembnih deležnikov pri soustvarjanju destinacije je lokalno prebivalstvo. To se prostovoljno povezuje v turistična društva ter s svojimi dejavnostmi ustvarja pogoje za razvoj turizma (Alič in Cvikel 2011, 41).

Iz analize intervjujev, ki smo jih opravili s predsedniki in predstavniki izbranih turističnih društev, ugotavljamo, da so nekatera društva zelo aktivna. Z organizacijo dogodkov in prirediteljev vzdržujejo življenje na vaseh in prispevajo k ohranjanju dediščine posameznega kraja. Izpostaviti velja prireditve s tradicijo, ki jih turistična društva prirejajo že več kot 15 let. Turistično društvo Kolovrat Lig je Praznik kostanja priredilo že kar 48-ič zapored, sledi Turistično društvo Banjšice z letošnjim 35. Praznikom košnje. Turistično društvo Šempas in Kulturno turistično društvo Vitovlje letos beležita 21. obletnico organiziranja njunih prirediteljev, Praznika Šempasa –Mohorjevo in Praznika kostanja Vitovlje. Četverici vztrajno sledita turistični društvi Prvačina in Ozeljan-Šmihel s Praznikoma breskev in polente, organiziranima 17. leto zapored.

Turistična društva skrbijo tudi za ohranjanje dediščine. Turistično-kulturno in športno društvo LO-KO Lokve skrbi za promocijo »škafarstva«, ki je nekoč bil edini vir preživetja ljudi z Lokev. Kulturno turistično društvo Lokovec skozi muzejsko dejavnost skrbi za promocijo

kovaštva, skozi založniško dejavnost pa za izdajo knjig z etnološkimi vsebinami in letnega glasila Pro LOKO Lokovec.

Dejavnost, ki je najpogostejša pri izbranih turističnih društvih, so pohodi, ki jih nekatera društva organizirajo tudi večkrat letno. Sledijo dejavnosti, ki ohranjajo tradicijo in običaje, in sicer pustovanje ter dvigovanje mlaja.

Turistična društva pripomorejo k razvoju destinacije Nova Gorica z organiziranjem prireditvev, ki temeljijo na tradiciji, dediščini in običajih. S tem ko se lokalno prebivalstvo povezuje v skupnost, skrbi za ohranjanje tradicije svojega kraja, obenem pa prispeva svoj delež k razvoju celotne destinacije. Tudi po besedah Aliča in Cvikla je lokalno prebivalstvo ključen deležnik pri soustvarjanju destinacije. Avtorja poudarjata tudi pomen prostovoljstva, ki je v analiziranem primeru prisotno v vsakem društvu.

Raziskovalno vprašanje 2: Kako upravljavec destinacije Nova Gorica vrednoti delovanje turističnih društev?

Za zagotovitev celovitosti podobe in kakovosti turistične destinacije na trgu je potrebna koordinacija (Vodeb 2014, 52) oz. management. Naloga destinacijskega managementa je skrb tako za fizične produkte, aranžmaje in programe kot tudi za ljudi. Lokalno prebivalstvo je turistom lahko zanimivo zaradi njihove kulture in načina življenja (Morrison 2013, 3). Lokalno prebivalstvo se povezuje v turistična društva in s svojimi dejavnostmi soustvarja turistično ponudbo destinacije (Alič in Cvikl 2011, 41).

Polstrukturiran intervju, ki smo ga izvedli s predsednico TZ TIC Nova Gorica, go. Dejana Baša, razkriva, da so turistična društva pomemben akter razvoja ruralnega okolja. Zaveda se, da je finančna podpora šibka, zato toliko bolj hvali prostovoljno delo članov društev. Turistična društva prirejajo prireditve, ki so postale zelo odmevne in so med večjimi v Severno Primorski regiji.

Upravljavec destinacije pripisuje dejavnostim turističnih društev pomembno vlogo, saj so, poleg ponudnikov dopolnilnih dejavnosti na podeželju (turistične kmetije, apartmaji ...), pomemben soustvarjalec turistične ponudbe. Kot navajata Alič in Cvikl, je prav to glavni razlog za formiranje turističnih društev na vaseh.

Vodebova navaja, da za celovito podobo turistične destinacije na trgu ni zadosten zgolj obstoj njenega upravljavca, ampak tudi uspešen destinacijski management. V dotičnem primeru ugotavljamo, da je destinacijski management pomanjkljiv predvsem na področju urejanja skupne strategije za destinacijo Nova Gorica. V kolikor bi bilo to področje urejeno, bi lahko evalvacijo doprinosa dejavnosti turističnih društev še podrobneje opredelili.

Raziskovalno vprašanje 3: Kako v posameznih turističnih društvih zaznavajo pripadnost soustvarjalca destinacije Nova Gorica?

Destinacijski management skrbi tudi za zadovoljstvo deležnikov. Večje kot so koristi deležnikov od sodelovanja pri aktivnostih destinacijskega managementa, bolj so ti pripravljeni sodelovati. Za utrditev položaja destinacije na trgu je pomembna ohranitev sodelovanja z deležniki (D'Angella 2008, 1–4).

Destinacija Nova Gorica obsega območje Mestne občine Nova Gorica, vendar pa se v destinacijo povezujejo tudi turistična društva iz sosednjih občin. Predsednica TZ TIC Nova Gorica, ga. Dejana Baša, je v intervjuju povedala, da je združevanje v zvezo prostovoljno in da je vsako društvo dobrodošlo. V zvezo se tako povezuje 11 turističnih društev, ki spadajo pod okrilje Mestne občine Nova Gorica, dve društvi iz Občine Kanal ob Soči ter eno društvo iz Občine Renče-Vogrsko. Turistična društva se povezujejo s sosednjimi turističnimi društvi, šibkejša pa je vez med društvi in zvezo, s katero večinoma sodelujejo v smislu oglaševanja prireditvev in drugih dogodkov. Ničnost sodelovanja z zvezo ugotavljamo pri KTD Vogrsko, ki je sicer aktivno bolj na področju kulture, si pa v prihodnje želi zagona turističnih dejavnosti in skupnih projektov z zvezo. Slednjih si prav tako želi TD Prvačina, ki do sedaj z zvezo še ni bilo v stiku. Najmanj interakcije in posledično pripadnosti zvezi ugotavljamo pri TD KORADA Deskle-Anhovo, saj je po besedah predsednice društva predsednica zveze mnenja, da društvo geografsko spada v tolminsko regijo.

Iz analize intervjujev s predsedniki in predstavniki izbranih turističnih društev ugotavljamo, da so le v treh društvih zadovoljni z delovanjem zveze, ostalih 11 sogovorcev pravi, da je delovanje zveze slabo, pomanjkljivo oziroma so brez mnenja. Slednje sta odgovorili dve društvi, ki tudi ne poznata smisla obstoja zveze. Ta je, po besedah ge. Dejane Baša, spodbujanje dejavnosti turističnih društev in pomoč pri promociji njihovih aktivnosti. Analiza intervjujev, izvedenih s predstavniki turističnih društev, pa je pokazala, da društva pogrešajo več zavzemanja za njihovo delovanje in obstoj s strani zveze. Predlagane smernice nove strategije sodelovanja med turističnimi društvi, navedene v magistrski nalogi, so prvi korak k boljšemu sodelovanju med društvi in zvezo.

Ugotavljamo, da zveza slabo opravlja funkcijo destinacijskega managementa. Po navedbah D'Angelle naj bi bila njegova naloga tudi skrb za zadovoljstvo deležnikov, ki so v našem primeru turistična društva. Kot je razvidno iz analize, turistična društva niso v celoti zadovoljna z delovanjem zveze. Trije vprašani predsedniki so pohvalili delovanje zveze, ostali pa ji očitajo premalo zavzemanja za delovanje turističnih društev. Ugotavljamo, da turistična društva sodelujejo med sabo, medtem ko je sodelovanje med zvezo in društvi šibko. Vendar pa je, kot pravi d'Angella, ohranitev sodelovanja med destinacijskim managementom in deležniki nujno za utrditev položaja destinacije na trgu. Opažamo pomanjkanje skupnih projektov in skupnih nastopov na trgu, s čimer se strinja tudi predsednica zveze, ga. Dejana Baša, ki apelira na društva, da vzpostavijo sodelovanje z zvezo.

4.5.4 Predlogi smernic nove strategije sodelovanja s turističnimi društvi

Upoštevajoč temeljne faze oblikovanja strategije (Tavčar 2005), smo skozi prvo fazo analizirali stanje med izbranimi turističnimi društvi in Turistično zvezo TIC Nova Gorica. Na podlagi pridobljenih ugotovitev opazamo nujnost uvedbe nove strategije sodelovanja. Druga faza zadeva formuliranje strategije, ki je ne bomo v celoti oblikovali, ampak bomo le predlagali smernice nove strategije. Tako formuliranje strategije kot tudi fazi implementacije in evalvacije strategije so naloga destinacijskega managementa.

Predlagamo naslednje smernice nove strategije:

- Predlog spremembe načina točkovanja Javnega razpisa za sofinanciranje programov in projektov turističnih društev v Mestni občini Nova Gorica (v nadaljevanju: občinski razpis)

Turistična društva se vsako leto prijavljajo na občinski razpis, kjer kandidirajo za pridobitev finančnih sredstev. Finančna pomoč, v kolikor jo prejmejo, je enkratni znesek in je namenjena za vse prireditve in druge projekte, ki jih društvo izvede v obdobju enega leta. Višino finančnih sredstev se določi s točkovanjem posameznih vsebin razpisa. Z največ točkami (do 80 točk) je ovrednoteno merilo: Organizacija in izvedba prireditve, kjer se smatra za prireditev večjega obsega (od 500 do nad 3000 obiskovalcev). Točkuje se dolžina prireditve (enodnevna, dvodnevna ali večdnevna), število obiskovalcev, program prireditve, tradicionalnost organiziranja, spremljajoča ponudba na prireditvi in promocija prireditve. Prireditve, ki ohranjajo tradicijo in dediščino ter pospešujejo turistično dogajanje v kraju, pa spadajo pod merilo: ostale prireditve, kar je ovrednoteno največ z 10 točkami. Ostala merila razpisa zadevajo promocijsko-turistično dejavnost, razvoj in vzdrževanje turistične infrastrukture, spodbujanje razvoja celovitih turističnih proizvodov, akcije na področju ohranjanja naravne in kulturne dediščine ter razvoja trajnostnega turizma in splošna merila.

Problem takšnega točkovanja je pri turističnih društvih, ki niso zmožna organiziranja in izvedbe večdnevne ali večje prireditve. Takšno društvo je slabše točkovano in posledično dobi tudi manj finančnih sredstev. Kot primer navajamo vas Lokve, kjer ima približno 100 prebivalcev prijavljeno stalno bivališče, vendar pa jih večina živi drugje. V vasi sicer delujeta dve turistični društvi, vendar je zaradi majhnega števila članov v obeh društvih izpeljava večje prireditve nemogoča. Lokvam bi denarna pomoč bolj koristila na primer pri razvoju športnih aktivnosti: tek na smučeh, sankanje, kolesarstvo in izposoja koles ... Zaradi slabšega točkovanja v razpisu prejmejo tudi manj denarnih sredstev, s katerimi bi lahko razvijali tematske turistične produkte.

Zaradi takšnih primerov bi bilo smiselno, da bi turistična društva v razpisni vlogi sama označila, katero merilo društvu največ pomeni, in to naj bo točkovano z največ točkami.

Naloga Turistične zveze TIC Nova Gorica je, da se zavzame za boljše delovanje turističnih društev in občini poda predlog spremembe načina točkovanja občinskega razpisa.

- Predlog višje denarne pomoči za večje prireditve

Nekatera turistična društva so se ustanovila zaradi potrebe lokalnega prebivalstva po socialnem življenju, nekatera pa zaradi elementa, ki je v neki vasi prisoten v večji meri v primerjavi z ostalimi vasi. Govorimo o elementih, ki so bili osnova za organizacijo večjih prireditev, in sicer kostanj za Praznik kostanja v Vitovljah, breskve za Praznik breskev v Prvačini, velike travnate površine za Praznik košnje na Banjšicah in sedem žitnih mlinov za Praznik polente v Ozeljanu. Naštete prireditve so dvodnevne ali večdnevne in privabijo veliko obiskovalcev, sama organizacija pa je velik zalogaj za turistična društva. Člani društev na prireditvah predstavljajo osebje, ki dela prostovoljno, in vloga organizatorja oziroma predsednika društva je motivacija za delo in vzdrževanje dobre volje med člani. Poseben segment za motiviranje so mladi člani društva, od katerih se pričakuje, da bodo prevzeli in nadaljevali delo turističnih društev. V kolikor bodo mladi zaznali, da v prostovoljnem delu ni prihodnosti, se bo pričelo opuščanje prireditev.

Predlagamo, da Turistična zveza TIC Nova Gorica izbere nekaj večjih prireditev, ki bi bile deležne dodatne denarne pomoči, ter jih predlaga občini.

- Predlog udeležbe vodstva Turistične zveze TIC Nova Gorica na letnih občin zborih vseh društev oziroma vsaj enega rednega sestanka izvršnega odbora društev

Udeležbo na sestankih predlagamo z namenom seznanitve zveze z delovanjem turističnih društev. Skupni sestanki lahko pripeljejo do snovanja novih projektov, nadgradnje obstoječih prireditev in razvijanje novih ter posledično k boljšemu razvoju podeželja.

- Predlog pomoči pri iskanju sponzorjev s strani Turistične zveze TIC Nova Gorica

Turistična društva se financirajo iz sredstev občinskega proračuna ter iz drugih razpisov, z letnimi članarinami, srečelovom in sponzorskimi sredstvi. Iskanje slednjih je za turistična društva precej zahtevno delo, saj to zahteva izkušnje in strokovnost. Predlagamo, da je zveza posrednik med potencialnimi sponzorji in društvi.

- Predlog obiska prireditev in drugih dejavnosti turističnih društev s strani Turistične zveze TIC Nova Gorica

Predlagamo, da se vodstvo zveze udeležuje prireditev ter drugih dejavnosti turističnih društev ter jim na ta način izrazi podporo.

- Predlagamo pritisk Turistične zveze TIC Nova Gorica na državne organe za omilitev zakonodaje turističnim društvom

V zadnjih desetih letih je sprememba zakonodaje postavila društva na nivo podjetij. Razne organizacije, kot sta Sazas in IPF, predstavljajo za društva velik strošek. Problem predstavljajo tudi higienski pravilniki, ki društva enačijo z gostinskimi obrati. Vse navedeno predstavlja društvom oviro, ki bo v bližnji prihodnosti razlog za ukinitvev društva.

Predlagamo, da se Turistična zveza TIC Nova Gorica zavzame za turistična društva in posreduje državnim organom prošnjo za omilitev zakonodaje turističnim društvom.

5 SKLEP

V magistrski nalogi smo analizirali vlogo turističnih društev pri razvoju destinacije Nova Gorica. Raziskovali smo, katere aktivnosti izvajajo turistična društva in kako pomembne so za razvoj podeželja ter kako v posameznih društvih zaznavajo pripadnost člana Turistične zveze TIC Nova Gorica in obenem soustvarjalca destinacije Nova Gorica.

Magistrska naloga temelji na kvalitativni raziskavi, izdelani po principu triangulacije. Uporabljena je triangulacija po skupinah, kar pomeni tri skupine udeležencev in ena metoda raziskovanja. V magistrski nalogi smo analizirali naslednje tri skupine udeležencev: turistična društva, lokalno prebivalstvo in TZ TIC Nova Gorica. Podatke smo pridobili z eno metodo raziskovanja, in sicer s polstrukturiranim intervjujem. Oblikovali smo tri intervjuje, s katerimi smo ugotavljali, kako posamezne skupine udeležencev razumejo neko dejavnost ter kakšen pomen ji pripisujejo. Analizirali smo dejavnosti izbranih turističnih društev, odnos lokalnega prebivalstva do dejavnosti turističnih društev ter pogled TZ TIC Nova Gorica na dejavnosti turističnih društev.

S pomočjo polstrukturiranih intervjujev, ki smo jih izvedli s predsedniki oziroma predstavniki turističnih društev, ugotavljamo, da so društva zelo aktivna. Z organizacijo prireditev in dogodkov vzdržujejo življenje na vaseh in pomembno prispevajo k ohranjanju običajev, tradicij in dediščine posameznega kraja. Iz analize intervjujev z lokalnim prebivalstvom ugotavljamo, da lokalno prebivalstvo sprejema dejavnosti svojega turističnega društva, so pa v večini društev prisotne osebe, ki se za dejavnosti društva ne zmenijo, niti jih ne obiščejo ali jih celo kritizirajo. S pomočjo analize intervjuja s predsednico Turistične zveze TIC Nova Gorica, go. Dejana Baša, smo opredelili destinacijo Nova Gorica, predstavili turistično ponudbo ter konkurenčne prednosti destinacije. Po besedah go. Dejana Baša so turistična društva pomemben akter pri razvoju podeželja, zaveda pa se pomanjkanja denarnih sredstev za njihovo delovanje. Zaradi navedenega smo kot predlog za boljše sodelovanje med zvezo in turističnimi društvi predlagali agresivnejši nastop zveze na občini in zavzetost za višji občinski proračun, namenjen delovanju turističnih društev. Društvom, ki ne spadajo v Mestno občino Nova Gorica, pa tudi ostalim, ki denarno pomoč potrebujejo, predlagamo, da jim zveza pomaga pri iskanju sponzorjev.

Po besedah go. Dejana Baša se Mestna občina Nova Gorica do sedaj še ni odločila, katero vrsto turizma bi razvijala, niti nima pripravljene strategije razvoja. Na spletu zasledimo Strategijo razvoja turizma v Mestni občini Nova Gorica, ki jo je leta 2001 po naročilu občine pripravila skupina sodelavcev na Fakulteti za turistične študije Portorož – Turistici. V strategiji izpostavljajo problem spontanega razvoja turizma in neupoštevanje tega pri strateškem razvoju občine. Turistična zveza TIC Nova Gorica je v lanskem letu pripravila smernice za upravljanje, trženje in razvoj destinacije Nova Gorica, ki bi lahko bile osnova za pripravo strategije razvoja turizma Mestne občine Nova Gorica. Lansko leto je bila na

mestnem svetu sprejeta *Trajnostna urbana strategija Nova Gorica – TUS 2020*, kjer že iz naslova razberemo, da gre za ureditev le mestnega središča.

Magistrska naloga je študija primera, saj gre za kvalitativno analizo realnih organizacij. Rezultate raziskave lahko uporabimo za primerjavo z drugimi destinacijami, vendar pa je vsako posploševanje pridobljenih ugotovitev na druge destinacije irelevantno. Zaradi navedenega so možnosti za nadaljnjo raziskovanje usmerjene v analiziranje sosednjih turističnih destinacij, na primer destinacij Brda in Vipavska dolina. Ugotovitve raziskav posameznih destinacij lahko primerjamo z destinacijo Nova Gorica.

Tako Mestna občina Nova Gorica kot destinacija Nova Gorica nimata oblikovane strategije razvoja turizma. Magistrska naloga razkriva številne aktivnosti, ki jih turistična društva prostovoljno in nesebično izvajajo z namenom razvoja podeželja destinacije Nova Gorica. Zaradi ugotovljenega bi morala imeti turistična društva posebno mesto v bodoči strategiji razvoja turizma.

LITERATURA

- Alič, Andreja in Helena Cvikl. 2011. *Uvod v turizem in destinacijski menedžment: študijsko gradivo*. Maribor in Ljubljana: Višja strokovna šola za gostinstvo in turizem: Zavod IRC.
- Anheier, Helmut K. 2005. *Nonprofit organisations: Theory, management, policy*. London: Routledge.
- Baruca Zabukovec, Petra in Helena Nemeč Rudež. 2011. *Trženje turističnih destinacij*. Koper: Univerza na Primorskem.
- Baša, Dejana. 2017. Osebna komunikacija, 27. julij.
- Batič, Emil. 2017. Osebna komunikacija, 20. julij.
- Belingar, Branko. 2017. Osebna komunikacija, 22. julij.
- Brandl, Julia in Dudo von Eckardstein. 2004. Human resource management in nonprofit organizations. V *Future of civil society making: Central European nonprofit-organizations work*. Wiesbaden: VS Verlag für Sozialwissenschaften.
- Bole, David, Mateja Šmid Hribar, Jani Kozina in Primož Pipan. 2014. *Sinergija kulture in razvoja turizma za razvoj podeželskih območij*. Ljubljana: Založba ZRC.
- CNVOS (Center za informiranje, sodelovanje in razvoj nevladnih organizacij). 2017. *Število NVO*. [Http://www.cnvos.si/article/id/10027/cid/359](http://www.cnvos.si/article/id/10027/cid/359) (31. 5. 2017)
- Colarič Jakše, Lea Marija in Božidar Veljković. 2014. *Turizem: uvod v osnove in teorijo turizma*. Maribor: Fakulteta za turizem.
- Čargo, Jakob. 2017. Osebna komunikacija, 24. julij.
- D'Angella, Francesca. 2008. *Destination management and stakeholders' collaboration in urban destinations*. [Http://www.esade.edu/cedit2007/pdfs/papers/pdf18.pdf](http://www.esade.edu/cedit2007/pdfs/papers/pdf18.pdf) (25. 5. 2017)
- Dimitrios Nasiopoulos K. in Damianos P. Sakas in D.S.Vlachos. 2013. Analysis of Strategic Leadership Simulation Models in non-profit Organizations. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 73: 276-284.
- Fletcher, John, Alan Fyall, David Gilbert in Stephen Wanhill. 2013. *Tourism principles and practice*. 5th ed. Harlow Pearson Education 2013.
- Furlan, Patricija. 2017. Osebna komunikacija, 26. julij.
- García Almeida, Fernando, Antonia Balbuena Vázquez, Rafael Cortés Macías. 2014. Resident's attitudes towards the impacts of tourism. *Tourism Management Perspectives* 13: 33-40.
- Gomezelj Omerzel, Doris. 2006. *Konkurenčnost turističnih destinacij: Analiza konkurenčnosti Slovenije z integriranim modelom*. Koper: Fakulteta za management.

- Gough, Brendan in Anna Madill, 2012. Subjectivity in psychological science: from problem to prospect. *Psychological Methods* 17 (3): 374-384.
- Huang I-Shung in Kun-Hsi Liao. 2016. Impact of Vision, Strategy, and Human Resource on Nonprofit Organization Service Performance. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 224: 20-27.
- Ionescu Eduard-Ionel, Alexandrina Meruță, Rodica Dragomiroiu. 2014. Roles of Managers in Management of Change. *Procedia Economics and Finance* 16: 293-298.
- Juvan, Emil. 2010. *Destinacijski menedžment*. Portorož: Fakulteta za turistične študije – Turistica.
- Juvan, Emil in Maja Uran. 2010. Vloga deležnikov pri oblikovanju turistične strategije: stališča lokalnega prebivalstva. *Organizacija(Kranj)* 43 (5): 196-207.
- Kavčič, Klemen in Bojan Mevlja. 2012. *Strateški razvoj nevladnih organizacij v Sloveniji: Strategija sistemskega razvoja nevladnih organizacij*. Koper: Fakulteta za management.
- Kolenc, Rajmund. 2017. Osebna komunikacija, 21. julij.
- Kompara, Marko. 2017. Osebna komunikacija, 14. julij.
- Marvin, Žiga. 2017. Osebna komunikacija, 7. avgust.
- Meidutė-Kavaliauskienė, Ieva in Jurgita Raudeliūnienė. 2014. Analysis of factors motivating human resources in public sector. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 110: 719 – 726.
- Morrison, Alastair. 2013. Destination Management and Destination Marketing: The platform of Excellence in Tourism Destinations. *Tourism Tribune* 28 (1): /
- Pavlica, Tomaž. 2017. Osebna komunikacija, 8. avgust.
- Peynes, Johan. E. 2009. *Human resources management for public and nonprofit organisations: A strategic approach*. 3th ed. San Francisco: Wiley.
- Pop, Mircea T. in Delia Pop. 2008. Types of managers and management styles. *Fascicle of Management and Technological Engineering*, 7 (17).
- Rahman, Ferdosour Khan in Sabina Yeasmin. 2012. `Triangulation` Research Method as the Tool of Social Science Research. *Bup Journal* 1 (1): 154-163.
- Reinklou Maria in Jennie Rosén. 2013. *Motivating and retaining volunteers in non-profit organizations: A qualitative study within the field of management, striving for improvements*. Umeå: Faculty of Social Sciences.
- Remec, Martina. 2017. Osebna komunikacija, 19. julij.

- Renner, Marcus in Ellen Taylor-Powell. 2003. *Analyzing Qualitative Data*. V *Program development and evaluation*. Madison, Wisconsin: University of Wisconsin-Extension, Cooperative Extension.
- Sattler, Mateja. 2017. Osebna komunikacija, 20. julij.
- Simonič, Tina. 2017. Osebna komunikacija, 20. julij.
- Statistični urad Republike Slovenije. B. 1. Vstopna stran. [Http://url.sio.si/wHz](http://url.sio.si/wHz) (25. 5. 2017).
- Šauperl, Franjo. 2000. Položaj in vloga turističnih društev pri razvoju turizma na podeželju. V *Knjižna zbirka Turistična misel 7*. Ljubljana: Turistična zveza Slovenije.
- Šuligoj Bremec, Miroslav. 2017. Osebna komunikacija, 28. julij.
- Tavčar, Mitja I. 2005. *Strateški management nepridobitnih organizacij*. Koper: Fakulteta za management.
- Trkman, Svit. 2017. Osebna komunikacija, 26. julij.
- TZS (Turistična zveza Slovenije). 2015. Glavne smeri razvoja in delovanja TZS in TDO v obdobju 2015 – 2019. [Http://www.turisticna-zveza.si/Datoteke/glavneSmeriRazvoja15c.pdf](http://www.turisticna-zveza.si/Datoteke/glavneSmeriRazvoja15c.pdf) (28. 4. 2017)
- Varela, Laura L. 2013. Volunteer followership in nonprofit organizations. *Academic Research International* 4 (5): 267-276.
- Vavpotič, Mirko, Kristjan Strojan in Nataša Sorko. 2011. *Priročnik za delovanje društev: Kako ustanoviti in voditi društvo*. [Http://url.sio.si/vuw](http://url.sio.si/vuw) (6. 4. 2017)
- Vodeb, Ksenija. 2014. *Turistična destinacija: sodobna obravnava koncepta*. Koper: Založba Univerze na Primorskem.
- Yin, Robert K. 1994. *Case study research: design and methods*. London: Sage.
- Zakon o društvih (ZDru-1). *Uradni list RS*, št. 64/11, 61/06, 58/09, 39/11.
- Zakon o spodbujanju razvoja turizma (ZSRT). *Uradni list RS*, št. 2/04, 57/12, 17/15, 52/16-ZPPreb-1 in 29/17-Zšpo-1.
- Zakon o prostovoljstvu (ZProst). *Uradni list RS*, št. 10/11, 16/11-popr., 82/15.
- Zhang, Yan in Barbara M. Wildemuth. 2009. Qualitative analysis of content. V *Applications of Social Research Methods to Questions in Information and Library Science*, ur. Barbara B. Wildemuth, 308-319. Westport, Conn: Libraries Unlimited.
- Žnidarčič, Simon. 2017. Osebna komunikacija, 19. julij.